

Hallituksen esitys Eduskunnalle ilmansuojelulain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Voimassa olevat ilmansuojelua koskevat säännökset ovat hajallaan eri laeissa, kuten terveydenhoitolaisissa, rakennuslaeissa ja eräistä naapurussuhteista annetussa laissa. Säännökset ovat ilmansuojelun kannalta riittämättömiä. Niillä ei sinänsä pyritä suojaamaan kasvillisuutta, eläimistöä eikä yleensäkaan luontoa ja sen toimintaa ilman pilaantumiselta. Myöskään ei voida riittävästi ottaa huomioon ilman pilaantumisesta ympäristön viihtyisyydelle, rakennuksille ja materiaaleille aiheutuvia haittoja.

Nykyisen tilanteen korjaamiseksi ehdotetaan säädettäväksi ilmansuojelulaki, joka mahdollistaisi yhtenäisen ja tehokkaan ilmansuojelutoiminnan maassamme. Lailla pyritäisiin suojelemaan ulkoilmaa pilaantumiselta. Ilman pilaantumisen käsite määriteltäisiin lailla. Lailla ohjattaisiin ja säänneltäisiin ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa teollista tai siihen rinnastettavaa toimintaa. Lailla voitaisiin puuttua myös liikenteestä ja lämmityksestä aiheutuvaan ilman pilaantumiseen.

Ilman pilaantumista ehkäistäisiin lähinnä yleisin ohjein ja määräyksiin (ohjeavrot ja normit), jotka antaisi valtioneuvosto. Ne voisivat koskea aineen enimmäispitoisuutta ilmassa, aineen enimmäismäärää päästössä, polttoaineen taikka muun tuotteen tai valmisteen koostumusta ja moottoriajoneuvojen joutokäynnin rajoittamista eräiltä osin.

Ilmansuojelun hallinto ehdotetaan järjestettäväksi siten, että ilmansuojelun johto ja valvonta kuuluisivat sisäasiainministeriölle ja lääninhallitus ohjaisi ilmansuojelua läänissä. Kunnassa ilmansuojelutehtävät tulisivat kuulumaan kunnan ilmansuojeluviranomaiselle, jona toimisi kunnanhallitus tai jokin lautakunta.

Ilmansuojelun suunnittelu-, seuranta- ja valvontatehtävien toteuttamiseksi olisi sellaisesta teollisesta tai siihen rinnastettavasta toiminnas-

ta, jolla olisi erityistä merkitystä ilman pilaantumisen kannalta, tehtävä ilmoitus lääninhallitukselle. Ilmoitusmenettelystä saatavat tiedot sisällytettäisiin lain nojalla perustettavaan, sisäasiainministeriön pitämään ilmansuojelun tietorekisteriin.

Ilmoitetulle toiminnalle voitaisiin antaa myös erityisiä määräyksiä ilman ilmeisen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräyksiä voitaisiin antaa päästöjen rajoittamisesta, päästöjä koskevista muista suojelutoimista, päästöjä ja niiden vaikutusta ilman laatuun koskevan tarkkailun järjestämisestä sekä tarpeelliseksi katsottavan ilmansuojeluselvityksen tekemisestä.

Ilman pilaantumisen ehkäisemiseen pyritäisiin mahdollisuuksien mukaan jo ennakolta. Tämän vuoksi ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajalla olisi ehdotuksen mukaan yleinen velvollisuus huolehtia omatoimisesti toiminnasta aiheutuvan ilman pilaantumisen ehkäisemisestä siinä laajuudessa kun kohtuudella voidaan edellyttää.

Viranomaisten olisi lain mukaan tehtäviään suorittaessaan otettava huomioon ilmansuojelunäkökohdat sekä pidettävä asianmukaisesti yhteyttä ilmansuojeluviranomaisiin.

Nykyiseen lainsäädäntöön jäisi edelleen ilmansuojelua koskevia säännöksiä. Ilmansuojelulain soveltamisalan tarkentamiseksi ehdotetaan kuitenkin terveydenhoitolakiin, vesilakiin ja lakiin eräistä naapurussuhteista pienekköjä muutoksia.

Ehdotetut säännökset on tarkoitus saattaa voimaan viimeistään vuoden 1982 alussa. Lain voimaantullessa toiminnassa olevia laitoksia koskeva ilmoitusvelvollisuus saatettaisiin kuitenkin voimaan vaiheittain aikaisintaan yhden ja viimeistään viiden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	22
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	3. Voimaantulo	22
1.1. Tavoitteet	3	LAKITEKSTIT	
1.2. Keinot	3	1. Ilmansuojelulaki	22
1.2.1. Ilman pilaantumisen yleinen ehkäi-		2. Laki terveydenhoitolain 27 §:n muuttamisesta	27
seminen	3	3. Laki vesilain 1 luvun 19 §:n muuttamisesta	27
1.2.1.1. Yleiset ohjeet ja määräyk-		4. Laki eräistä naapuruussuhteista annetun lain	
set	3	19 §:n muuttamisesta	28
1.2.1.2. Toiminnan harjoittajan ylei-		LIITTEET	
nen toimenpidevelvollisuus	4	1. Rinnakkaistekstit	29
1.2.1.3. Ilmansuojelunäkökohtien		1.1. Laki terveydenhoitolain 27 §:n muuttami-	
huomioon ottaminen viran-		sesta	29
omaisten toiminnassa	4	1.2. Laki vesilain 1 luvun 19 §:n muuttami-	
1.2.2. Ilmoitusmenettely ja erityiset mää-		sesta	29
räykset	4	1.3. Laki eräistä naapuruussuhteista annetun	
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	5	lain 19 §:n muuttamisesta	30
2.1. Lainsäädäntö	5	2. Luonnos ilmansuojeluasetuksesta	32
2.2. Asian valmistelu	7	3. Ilmansuojelulainsäädäntö eräissä muissa maissa	36
3. Esityksen organitoriset vaikutukset	7	Ruotsi	36
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	8	Tanska	37
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	9	Norja	37
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10	Saksan Liittotasavalta	38
1. Lakien perustelut	10	Yhdysvallat	39
1.1. Ilmansuojelulaki	10	Japani	39
1.2. Laki terveydenhoitolain 27 §:n muuttami-		Saksan Demokraattinen Tasavalta	40
sesta	21	Neuvostoliitto	40
1.3. Laki vesilain 1 luvun 19 §:n muuttami-			
sesta	21		
1.4. Laki eräistä naapuruussuhteista annetun			
lain 19 §:n muuttamisesta	21		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Nopea teollistuminen, moottoriajoneuvoliikenteen lisääntyminen ja lämmittäminen fossiililla polttoaineilla ovat Suomessakin aiheuttaneet ilman laadun huonontumista. Kansainvälisten vertailuperusteiden mukaan ilmaympäristömme tosin on vielä suhteellisen puhdas, mutta ilman pilaantumista aiheuttavan toiminnan keskittyminen on saanut aikaan paikallisia ilmansuojeluongelmia.

Teollisuus, energiantuotanto ja liikenne ovat ilman epäpuhtauksien merkityksellisimmät lähteet. Teollisuuden ja fossiilisten polttoaineiden käytön päästöissä ilmaan joutuvat rikkiyhdisteet aiheuttavat eniten ilmansuojeluongelmia maassamme. Fossiilisten polttoaineiden palamisesta joutuu ilmakehään muitakin epäpuhtauksia, kuten typen oksideja ja eräitä niin sanottuja raskasmetalleja, joita on myös muun muassa metallien perusteellisuuden päästöissä. Suuri osa ilmaan joutuvasta lyijystä ja orgaanisista hiiliyhdisteistä on peräisin autojen pakokaasuista. Teollisuus puolestaan on suurin hiukkasten eli pölyn ympäristöön päästäjä.

Ilmassa olevat epäpuhtaudet voivat aiheuttaa muun muassa vaaraa terveydelle, vahinkoa luonnon toiminnalle, taloudellista vahinkoa ja viihtyisyyden vähentymistä. Ilman pilaantuminen lisää alttiutta eräisiin sairauksiin, kuten hengityselinten tauteihin. Allergiasairauksista etenkin keuhkoastma on sellainen, että ilman epäpuhtaudet voivat aiheuttaa sen kehittymisen vaikeaksi taudiksi. Ilmakehään joutunut rikki-dioksidi hapettuu ilmassa ja sataa maahan happamina sulfaatteina, mikä lisää maaperän ja veden happamuutta. Tämä voi puolestaan vähitellen aiheuttaa metsän kasvun hidastumista ja arvokalojen vähentymistä vesistöissä. Ilman epäpuhtaudet aiheuttavat myös vahinkoa materiaaleille, kuten muun muassa metallien syöpmistä ja ulkomaalauksen kestävyys heikkenemistä.

Suomen luonto on herkkä ilman pilaantumisesta aiheutuville vaikutuksille muun muassa siksi, että ilmasto on viileä. Samasta syystä

luonnolle ja sen toiminnalle aiheutuneet vahingot korjaantuvat varsin hitaasti.

Ilmansuojelulakiehdotuksella pyritään ehkäisemään ulkoilman pilaantumista. Ilman pilaantumisen käsite määriteltäisiin laissa. Kaikilla kansalaisilla, erityisesti myös lapsilla, vanhuk- silla ja hengitysteiden sairauksista kärsivillä olisi oltava terveellinen ja puhdas ilmaympäristö. Ihmisten terveyden ohella pyrittäisiin suojelemaan myös elollista luontoa ja muuta ympäristöä sekä ehkäisemään ilman laadun muutosten johdosta aiheutuvia taloudellisia vahinkoja sekä viihtyisyyden vähentymistä.

Ilmansuojelulla asetettaisiin ilmansuojelu- toimille yleiset tavoitteet. Laki sisältäisi keinot, joilla ilman pilaantumista aiheuttavaan toimintaan voitaisiin puuttua mahdollisimman pitkälle jo ennakkotoimin. Yhtenäisen ja tehokkaan ilmansuojelupolitiikan toteuttaminen edellyttää myös ilmansuojeluhallinnon järjestämistä lakiehdotuksen mukaisesti. Lailla määriteltäisiin valtion ja kunnan ilmansuojeluviranomaisten tehtävät. Lailla voitaisiin erityisesti valvoa ja säännellä ilman pilaantumista aiheuttavaa teollista toimintaa. Lain nojalla voitaisiin puuttua myös liikenteen ja lämmityksen aiheuttamiin ilmansuojeluongelmiin. Erityisesti lakiehdotukseen sisältyvän ilmoitusmenettelyn kautta olisi mahdollista saada tarpeellista tietoa ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta ja sen vaikutuksista ilman laatuun.

1.2. Keinot

1.2.1. Ilman pilaantumisen yleinen ehkäiseminen

1.2.1.1. Yleiset ohjeet ja määräykset

Ilman pilaantumisen ehkäisemiseen pyrittäisiin pääsääntöisesti yleisillä ohjeilla ja määräyksillä. Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvosto voisi antaa ohjeita tai määräyksiä epäpuhtauden sallitusta enimmäispitoisuudesta ilmassa, päästön sisältämän epäpuhtauden sallitusta enimmäismäärästä, ilman pilaantumista aiheuttavan polttoaineen taikka muun tuotteen tai valmisteen koostumuksesta sekä moottoriajoneuvojen joutokäynnin rajoittamisesta eräiltä osin.

Ohjeet ja määräykset on tarkoitus antaa pääsääntöisesti yhdenmukaisina koko maata varten. Ohjeet voitaisiin tarvittaessa antaa myös erillisinä eri alueille. Määräyksiä olisi mahdollista antaa eri alueille erilaisina määräykset moottoriajoneuvojen joutokäynnin rajoittamisesta sekä eräin edellytyksin polttoaineen taikka muun tuotteen tai valmisteen koostumuksesta.

Ilman laatua koskevilla ohjeilla (ohjeavrot) tai määräyksillä (normit) ilmaistaisiin se ilman laadun taso, joka on tarkoitus säilyttää tai johon ilmansuojelutoimin pyritään. Ilman laatua koskevat ohjeet tai määräykset ohjaisivat tai velvoittaisivat myös muun muassa ilmansuojeluviranomaisia suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Ilman laadulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa vaikuttamalla päästöihin. Yleiset päästörajoitukset voisivat koskea moottoriajoneuvojen ja teollisuuden päästöjä. Koostumusta koskevilla määräyksillä voitaisiin rajoittaa erityisesti polttoaineena käytettävän öljyn rikki- ja bensiinipitoisuutta sekä bensiinin liikeypitoisuutta. Polttoaineiden rikki- ja bensiinipitoisuutta koskevin määräyksin voidaan vähentää varsinkin energiatuotannosta ja lämmityksestä aiheutuvaa ilman pilaantumista.

Ylimpänä ilmansuojeluviranomaisena toimiva sisäasiainministeriö voisi lakiehdotuksen mukaan antaa yleisiä ohjeita muun muassa päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilman laadun tarkkailun järjestämisestä samoin kuin ilmansuojeluviranomaisille lakiehdotuksen mukaisten ilmansuojelutehtävien hoitamisesta.

1.2.1.2. Toiminnan harjoittajan yleinen toimivaltavuus

Lakiehdotuksella pyritään ehkäisemään ilman pilaantuminen mahdollisimman pitkälle ennakko- ja toimintatavoilla. Tämän vuoksi ovat toimet, joita ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittaja toteuttaa omatoimisesti, erityisen merkityksellisiä. Lailla asetettaisiin tällaisen toiminnan harjoittajalle yleinen velvollisuus huolehtia toiminnasta aiheutuvan ilman pilaantumisen ehkäisemisestä siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Tämän takia toiminnan harjoittajan olisi myös oltava riittävästi selvillä toiminnan vaikutuksesta ilman laatuun. Velvollisuutta arvioitaessa olisi otet-

tava huomioon toiminnan vaikutusten kohdealueen ominaisuudet, toiminnan vaikutus ilman laatuun, suojelutoimien merkitys ilman laadun kannalta sekä ilmansuojelutoimien tekniset ja taloudelliset toteuttamismahdollisuudet. Näiden lisäksi olisi huomiota kiinnitettävä toiminnan harjoittamisen yleisiin edellytyksiin, kuten kansanvälisiin kilpailuolosuhteisiin, ja toiminnan merkitykseen yleiselle edulle.

1.2.1.3. Ilmansuojelunäkökohtien huomioon ottaminen viranomaisten toiminnassa

Lakiehdotukseen sisältyisi viranomaisten toimintaa koskeva tavoitteellinen yleissäännös, jonka mukaan viranomaisten olisi lakimääräisiä tehtäviään suorittaessaan mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon ilmansuojelunäkökohdat ja pidettävä siinä tarkoituksessa yhteyttä ilmansuojeluviranomaisiin. Tätä koskeva lakiehdotuksen säännös ilmentää ilmansuojelutehtävien hoitamista niin sanotun läpäisyperiaatteen mukaisesti. Säännöksellä olisi merkitystä erityisesti kaavoituksessa ja tiesuunnittelussa.

1.2.2. Ilmoitusmenettely ja erityiset määräykset

Sellainen teollinen tai teolliseen rinnastettava toiminta, jolla voidaan katsoa olevan erityistä merkitystä ilmansuojelun kannalta, on tarkoitus saattaa lain nojalla ilmoituksenvaraiseksi. Ilmoitus tehtäisiin asianomaiselle lääninhallitukselle. Lääninhallituksen on hankittava ilmoituksen johdosta tarpeelliset lausunnot sekä varattava niille, joiden etuun toiminnasta aiheutuva ilman pilaantumisen vaara saattaa vaikuttaa, tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Ilmoituksen johdosta tekemässään päätöksessä lääninhallitus voisi valtioneuvoston antamien yleisten ohjeiden soveltamiseksi tai yleisten määräysten noudattamiseksi taikka muutoin ilman ilmeisen pilaantumisen ehkäisemiseksi antaa ilmoitettua toimintaa koskevia erityisiä määräyksiä päästöjen rajoittamisesta, päästöjä koskevasta muista suojelutoimenpiteistä sekä päästöjen ja niiden vaikutusten tarkkailusta. Määräys voisi koskea myös tarpeellisen ilmansuojeluvälityksen tekemistä. Annettuja määräyksiä voitaisiin eräin edellytyksin myöhemmin muuttaa. Ilmoitusvelvollisuuden

ja annettujen määräysten noudattamiseksi lääninhallitus voisi tarvittaessa käyttää pakkokeinoja. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä ja annettujen määräysten rikkomisesta voitaisiin tuomita rangaistukseen.

Lääninhallituksen päätökseen, joka on tehty ilmoituksen johdosta, voitaisiin hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuoikeus olisi toiminnan harjoittajalla sekä kunnan ilmansuojeluviranomaisella.

Ilmoitusmenettelyn avulla ilmansuojeluviranomainen voisi siten varsin tehokkaasti valvoa ja tarvittaessa velvoittavasti puuttua ilmaa pilaavaan toimintaan, vaikka tällainen toiminta ei olisikaan varsinaisesti luvanvaraista.

Ilmoituksenvaraiset toiminnot määriteltäisiin asetuksella. Ilmoitus olisi tehtävä sekä uudesta että lain voimaan tullessa käynnissä olevasta toiminnasta. Viimeksi mainittua toimintaa koskeva ilmoitusvelvollisuus on tarkoitus säätää lain nojalla annettavalla asetuksella tulemaan voimaan vaiheittain neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Sisäasiainministeriön toimesta on selvitetty niitä toimialoja ja laitoksia, joita ilmoitusvelvollisuuden pitäisi koskea. Ilmoitusmenettelyyn liittyvien kysymysten selvittämiseksi on vuosina 1979 ja 1980 Hämeen läänissä toteutettu ilmoitusmenettelykokeilu, johon viranomaisten lisäksi on osallistunut useita kymmeniä teollisuuslaitoksia.

Ilmoitusvelvollisuus koskisi pääosaltaan sellaisia laitoksia, joita varten on haettava voimassa olevaan lainsäädäntöön, kuten terveydenhoitolakiin (469/65), vesilakiin (264/61), eräistä naapuruussuhteista annettuun lakiin (26/20), jäljempänä naapuruussuhdelaki, ja rakennuslakiin (370/58) perustuvia lupia. Tarkoitus on, ettei terveydenhoitolain ja vesilain mukaisten lupamenettelyjen yhteydessä enää annettaisi ilmansuojelua koskevia määräyksiä laitoksille, joista on tehtävä ilmansuojelulain mukainen ilmoitus. Tämän vuoksi ehdotetaan terveydenhoitolain ja vesilain muuttamista. Ehdotuksella ei kuitenkaan rajoiteta terveyslautakunnan toimivaltaa antaa terveydenhoitolain nojalla määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveydenvaaraan tai terveydellisen haitan poistamiseksi.

Ilmoitusten kautta saadut tiedot palvelisivat ilmansuojeluviranomaisten suunnittelu- ja valvontatehtäviä sekä ilmansuojelututkimusta. Tiedot on tarkoitus tarpeelliselta osin sisällyttää ilmansuojelun tietorekisteriin.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Lainsäädäntö

Nykyisin on ilmansuojelun kannalta merkityksellisiä säännöksiä muun muassa terveydenlaissa, naapuruussuhdelaisissa, rakennuslaissa, tieliikennelaissa (143/57) ja työturvallisuuslaissa (299/58).

Ilmaa pilaavaan toimintaan voidaan tällä hetkellä puuttua pääasiallisesti terveydenhoitolainsäädännön nojalla. Terveydenhoitolain 26 §:n mukaan on asetuksella erikseen säädettyjen tehtaiden, laitosten tai varastojen, joista voi aiheutua terveydellistä haittaa ympäristölle, saatava sijoittumiselleen terveyslautakunnan lupa, jos sijoituspaikkaa ei ole määrätty asematai rakennuskaavassa. Oikeuskäytännössä hyväksytyn periaatteen mukaan sijoituslupa on mahdollista liittää muun muassa ilmansuojelua koskevia ehtoja. Terveydenhoitolain 82 §:n nojalla terveyslautakunta voi antaa määräyksiä terveydellisen vaaran tai haitan poistamisesta. Lääkintöhallitus on antanut ilman terveydellisen laadun valvontaa koskevat ohjeet, jotka sisältävät muun muassa ilman epäpuhtauksien terveydelliset ohjearvot (lääkintöhallituksen yleiskirje n:o 1664).

Terveydenhoitolaille voidaan periaatteessa ehkäistä ilman pilaantumista siltä osin kuin ilman pilaantumisesta aiheutuu vaaraa tai haittaa ihmisen terveydelle. Terveydenhoitolain mukaisessa sijoituslupamenettelyssä on ilmansuojelun kannalta ilmennyt puutteita eikä terveyslautakuntien asiantuntemus ilmansuojeluasioissa ole myöskään aina ollut riittävä. Sijoituslupamenettelyn käyttökelpoisuutta on vähentänyt myös epäselvyys siitä, minkä sisältöisiä lupaan liitettävät ehdot voivat yksittäistapauksessa olla.

Naapuruussuhdelain 17 §:n 1 momentti sisältää niin kutsutun immissiokiellon. Säännöksen mukaan kiinteistöä ei saa käyttää siten, että naapuri taikka muu, jonka etua asia saattaa koskea, kärsii siitä pysyväistä kohtuutonta rasitusta muun muassa kipinöiden, tuhkan, noen, savun, lämmön, löyhkän tai kaasujen takia. Tällaista haittaa aiheuttavan laitoksen perustajan on hankittava rakennuslautakunnalta tai eräissä tapauksissa lääninhallitukselta päätös siitä, kuinka lähelle naapurin maata laitos saadaan perustaa (18 §). Ennen päätöksen antamista on hakijan kustannuksella pidettävä

paikalliskatselmus (19 §). Jos edellä mainittua lupaa ei ole haettu, alioikeus voi räsitusä karsivän vaatimuksesta määrätä, että toiminta lopetetaan tai varasto viedään pois (23 §). Sijoituslupan saanut laitos voidaan kuitenkin ainoastaan määrätä lopettamaan räsitusä aiheuttava toiminta (21 §).

Naapuruussuhdelain merkitys on käytännös- sä jäänyt vähäiseksi. Lain käyttökelpoisuutta vähentää erityisesti se, että sanotun laitoksen sijoittamispäätöksen hakeminen on jä- tetty toiminnan harjoittajan omaan harkintaan. Lääninhallituksella on mahdollisuus puuttua ilman pilaantumista aiheuttavaan toimintaan laitoksen rakentamisen jälkeen vain silloin, kun laitoksesta aiheutuu varsin suurta vaaraa tai haittaa yleisille eduille (24 §).

Rakennuslain 34 §:n mukaan asemakaava on laadittava siten, että se muun muassa tyydyt- tää terveellisuuden, viihtyisyyden ja kauneuden vaatimukset. Rakennusasetuksen (266/59) 32 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan asuntoalueet on muun muassa sijoitettava sopivasti ja eris- tettävä riittävästi teollisuus- ja varastoalueista. Rakennusasetuksen 76 § sisältää immissiokieli- tosäännöksen, jonka mukaan asuntotontille tai yleisen rakennuksen tontille ei saa sijoittaa laitosta, joka muun muassa kipinöiden, tuhkan, noen, savun, lämmön, löyhkän ja kaasujen takia aiheuttaa pysyväistä kohtuutonta räsitusä ton- tilla tai lähistöllä asuville. Rakennuslautakun- nan tulee rakennuslupan käsittelyn yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, ettei rakennuksesta aiheudu edellä mainittua haittaa. Rakennuslu- paa myönnettäessä tulee myös ottaa huomioon rakennusasetuksen 88 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lämmityslaitokset, savupiiput ja poistoilmahormit on tehtävä sellaisiksi, että niistä johdettavan savun ja kaasujen haitat riit- tävästi ehkäistään.

Tieliikennelain nojalla annetun moottoriajo- neuvoasetuksen (330/57) 12 §:n 2 momentin d kohdan mukaan autossa tulee olla siten rakennettu ja suunnattu poistoputki, etteivät pa- kokaasut aiheuta palovaaraa tai haittaa kulje- tettaville henkilöille ja muulle liikenteelle. Moottorin savuamisen estämisestä ja pakokaa- suista on lisäksi säännöksiä saman pykälän 4 ja 7 momentissa.

Liikenneministeriön päätöksellä (761/79) on annettu määräyksiä kipinäsytytysmoottorin pakokaasujen saastepitoisuudesta. Määräykset perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien Euroo- pan talouskomission (ECE) laatimiin autojen

pakokaasuja koskeviin määräyksiin (E-sääntö 15). Nämä määräykset on annettu Genevessä 20 päivänä maaliskuuta 1958 tehdyn moottori- ajoneuvojen varusteiden ja osien hyväksymis- ehtojen yhdenmukaistamista ja hyväksymisen vastavuoroista tunnustamista koskevan sopi- muksen (SopS 70/76) nojalla. Määräyksiä so- velletaan 1 päivän tammikuuta 1981 jälkeen tyyppikatsastettavaa mallia olevaan autoon. Eduskunnan joulukuussa 1980 hyväksymän uuden tieliikennelain (Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen 74/79 vp.) 83 §:n 1 momentin mukaan liikenteessä käytettävän ajo- neuvon on oltava rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turval- linen, tarkoituksenmukainen ja sellainen, ettei sen käytöstä aiheudu tarpeetonta melua, saastu- mista tai muuta haittaa. Liikenneministeriö an- taisi lain 90 §:n mukaan määräykset liikenne- tarvikkeiden teknisistä ja muista ominaisuuksista, kun se on tarpeen liikenneturvallisuuden edistämiseksi tai liikenteen haittojen vähentä- miseksi. Lailla liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta (570/78) on kielletty maahantuomasta, valmistamasta tai myymästä sellaisia muun muassa ympäristö- haittoihin vaikuttavia liikennetarvikkeita, jotka eivät ole tieliikennelain tai sen nojalla annet- tujen säännösten tai määräysten mukaisia. Eduskunnan hyväksymään tieliikennelakiin si- sältyy säännös, jonka mukaan asetuksella voi- daan säätää ajoneuvon moottorin tarpeetonta joutokäyntiä sekä tarpeetonta ja häiritsevää aja- mista taajamassa koskevista rajoituksista (86 §).

Työturvallisuuslaki sisältää säännöksiä muun muassa työhuoneen ilmanvaihdesta sekä pölyä, savua, kaasua tai höyryä synnyttävän työn eris- tämisestä työntekijöistä.

Vesihallitus on antanut ohjeet ilman kautta tapahtuvan vesien pilaantumisen vaaran huo- mioon ottamisesta jätevesien johtamista koske- vien lupa- ja ilmoitusasioiden yhteydessä ja muussa vesiensuojelutoiminnassa (vesihallituk- sen kirje 6. 10. 1976 n:o 4217/500 VH 1976).

Eri säännöstöihin nykyisin sisältyvät ilman- suojelusäännökset ovat hajanaisia ja riittämättö- miä. Voimassa oleva lainsäädäntö ei myöskään sinänsä pyri suojaamaan kasvillisuutta, eläimis- töä eikä yleensäkaan luontoa ja sen toimintaa ilman pilaantumiselta. Samoin ei voida riittä- västi ottaa huomioon ilman pilaantumisesta ympäristön viihtyisyydelle, rakennuksille ja ma- teriaaleille aiheutuvia haittoja.

2.2. Asian valmistelu

Ilmansuojelun erityislain säätämistä ehdotettiin ilmansuojelu- ja meluntorjuntatoimikunnan mietinnössä (komiteamietintö 1973:3). Sisäasiainministeriö laati toimikunnan ehdotusten ja niistä saatujen lausuntojen perusteella vuonna 1975 kaksi vaihtoehtoista luonnosta hallituksen esitykseksi ilmansuojelulain. Ehdotuksista saatujen lausuntojen pohjalta laadittiin vuonna 1978 uusi ehdotus, joka poikkesi vuoden 1975 lakiehdotuksista olennaisesti siten, ettei siihen sisällynyt lupajärjestelmää eikä tähän liittyviä korvaussäännöksiä. Vuoden 1978 ehdotuksesta hankittiin lausunnot yhteensä 26 viranomaiselta, laitokselta ja yhteisöltä, muiden muassa kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenneministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, työsuojeluhallitukselta, vesihallitukselta, ilmatieteen laitokselta ja valtion teknilliseltä tutkimuskeskukselta sekä kuntien keskusjärjestöiltä ja Teollisuuden Keskusliitolta. Lisäksi sisäasiainministeriö neuvotteli ehdotuksesta ilmansuojelulain kannalta keskeisimpien viranomaisten ja laitosten kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön ja lääkintöhallituksen kanssa neuvoteltiin erityisesti ilmansuojelulain ja terveydenhoitolain välisestä suhteesta.

Valtaosa lausunnonantajista piti ilmansuojelulain säätämistä tarpeellisenä. Huomattavia muutoksia lakiehdotukseen esittivät Suomen Kunnallisliitto, Suomen Kaupunkiliitto ja Teollisuuden Keskusliitto. Lääkintöhallitus, Keski-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto sekä Kymen lääninhallitus katsoivat, että ilmansuojelu voidaan hoitaa nykyisin voimassa olevan terveydenhoitolainsäädännön nojalla. Maa- ja metsätalousministeriön ja vesihallituksen lausunnoissa pidettiin tarpeellisenä saada aikaan ratkaisu koko ympäristöhallinnon järjestämisestä ennen kuin ilmansuojelulaki säädetään. Liikenneministeriö on lausunnoissaan esittänyt lakiehdotuksesta poistettavaksi pakokaasujen puhdistukseen käytettäviä laitteita ja moottoriajoneuvojen joutokäyntiä koskevat säännökset ja katsoo, ettei valtioneuvoston pitäisi antaa moottoriajoneuvojen päästöjä koskevia määräyksiä poiketen Euroopassa yleisesti hyväksytystä tasosta.

Suurin osa lausunnonantajista asettui kannattamaan ehdotettua ilmansuojelun hallintojärjestelmää, jonka mukaan ilmansuojeluviranomaisina toimisivat sisäasiainministeriö, lääninhallitus ja kunnassa kunnan ilmansuojelu-

viranomainen. Useissa lausunnoissa esitettiin eräiden ilmansuojelutehtävien siirtämistä keskushallinnosta lääninhallituksille ja kuntiin. Yleensä lausunnonantajat pitivät ilmoitusmenetelyä tässä vaiheessa asianmukaisena, joskin lupamenettelyn tarpeellisuutta pitkällä tähtäyksellä tähdennettiin. Useissa lausunnoissa viitattiin myös ympäristönsuojelun yhtenäisen ilmoitus- ja lupajärjestelmän tarpeellisuuteen.

Lausuntojen perusteella valmisteltiin sisäasiainministeriössä uusi luonnos ilmansuojelulain, jota hallituksen alue-, ympäristö- ja yhdyskuntapoliittinen ministerivaliokunta käsiteli marraskuussa 1979. Ministerivaliokunta edellytti, että ehdotuksesta pyydetään lausunnot kuntien keskusjärjestöiltä. Saatuaan lausunnot sisäasiainministeriö asetti 27 päivänä helmikuuta 1980 työryhmän, jossa ministeriön lisäksi olivat edustettuina Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallisliitto ja Teollisuuden Keskusliitto. Työryhmän tehtäväksi annettiin lakiehdotuksen tarkistaminen erityisesti siltä osin kuin se koskee kunnan asemaa ja tehtäviä sekä toiminnan harjoittajan oikeuksia ja velvollisuuksia ilmansuojelussa. Työryhmä sai työnsä päätökseen 29 päivänä huhtikuuta 1980.

3. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Esitys ei edellytä suuria organisatorisia järjestelyjä. Ylimpänä ilmaisuojeluviranomaisena toimisi sisäasiainministeriö, jonka tehtäviin ilmansuojelu jo nykyisinkin kuuluu. Sisäasiainministeriön yhteyteen ehdotetaan perustettavaksi ilmansuojelun yhteistyötä varten ilmansuojelun neuvottelukunta.

Lääninhallituksen asema olisi lain soveltamisessa keskeinen. Lääninhallitus ohjaisi ja valvoisi ilmansuojelua läänissä, minkä lisäksi sille kuuluisi ilmoitusten käsittely. Ilmansuojelutehtävien aiheuttama lisähenkilöstön tarve lääninhallituksissa riippuu muun muassa ilmoitusvelvollisuuden voimaantulosta. Suunnitelmien mukaan ilmoitusvelvollisuus toteutuisi ja alkaisi vaikuttaa asteittain lain voimaantuloa seuraavien viiden vuoden kuluessa. Henkilöstölisäys koskisi pääasiassa vuosia 1982—1986.

Kunnan tehtävänä olisi valvoa ja edistää ilmansuojelua sekä huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä ilman laadun seurannasta kunnassa. Kunnan ilmansuojeluviranomaisena toimisi kunnanhallitus, jollei ilmansuojelutehtäviä

anneta jonkin lautakunnan tehtäväksi. Pelkäänsä ilmansuojelutehtäviä hoitavan erityisen kunnallisen lautakunnan perustaminen ei näytä tarpeelliselta.

Ilmansuojeluviranomaisia avustavina ilmansuojelun asiantuntijalaitoksina toimisivat valtion nykyiset tutkimuslaitokset, ensi sijassa ilmatieteen laitos ja valtion teknillinen tutkimuskeskus sekä ilmansuojelun asiantuntijaviranomaisena lääkintöhallitus.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ilman pilaantumisesta aiheutuvien haittojen ja vahinkojen taloudellista merkitystä on vaikea arvioida. Sisäasiainministeriön teettämän selvityksen mukaan (Ilman pilaantumisen ja ilmansuojelun taloudellisen arvioinnin taustaselvitys, 1978) ilmansuojelutoimin vältettävissä olevat, kotimaisten lähteiden aiheuttamasta ilman pilaantumisesta johtuvat vuotuis-kustannukset maassamme saattavat nousta yhden miljardin markan suuruusluokkaan laskettuina vuoden 1976 rahanarvon mukaan. Arvioiden mukaan noin puolet kokonaistappioista aiheutuu rikin päästöistä.

Jos lakiehdotukseen perustuvien ilmansuojelutoimin pyritään samaan laatu- ja vaatimustasoon kuin muissa Pohjoismaissa, jolloin ilman pilaantumisesta aiheutuvilta tappioilta voitaisiin pääosin välttyä, olisivat ilmansuojelutoimien keskimääräiset vuotuis-kustannukset mainittuun selvitykseen perustuen kymmenen vuoden aikana laskettuina vuoden 1976 rahanarvon mukaan noin 280 miljoonaa markkaa. Tästä teollisuuden osuus olisi noin 130 miljoonaa markkaa, yhdyskuntien lämpö- ja energiahuollon osuus noin 100 miljoonaa markkaa ja auton pakokaasujen epäpuhtauksien vähentämiseen tarkoitettujen toimien osuus noin 50 miljoonaa markkaa. On todennäköistä, että osa näistä toimista toteutuu ilmansuojelulain säätämistä riippumatta, mikä johtuu teollisuuslaitosten uudistamisesta, työsuojelussa toteutettavista yleistä ilmansuojelua edistävästä toimista, sähkön ja lämmön yhteistuotannon sekä kaukolämmityksen osuuden lisääntymisestä energiahuollossa ja maailman autoteollisuudessa tapahtuvasta polttomootorin kehittämisestä.

Ilmansuojelutoimista aiheutuvien vuotuis-kustannusten jakaantumisesta on selvityksessä todettu, että pääomakustannuksien osuus näistä

on noin 40 prosenttia edellyttäen, että investointien pitoaika on kymmenen vuotta ja korko 10 prosenttia; raskaan polttoöljyn rikkipitoisuuden alentamisesta johtuvien investointien pitoajaksi on kuitenkin oletettu viisitoista vuotta.

Edellä esitetyt arviot ovat vain suuntaa-antavia. Näyttää kuitenkin olevan oikeutettua päätellä, että ilman suojelemisen välittömätkin yhteenlasketut hyödyt olisivat kustannuksia suuremmat. Konkreettisten ja luotettavien hyötökustannusarvioiden laatimiseksi olisi kuitenkin ensin laadittava yksityiskohtainen suunnitelma ilmansuojeluohjelman toteuttamistavasta. Sisäasiainministeriön johdolla on vuodesta 1976 saakka selvitetty tärkeimpien toimialojen ilmansuojelua melko yksityiskohtaisesti. Selvityksissä on todettu, että ilmansuojeluinvestointien erottaminen muista investoinneista on usein vaikeaa. Vuoteen 1978 mennessä toteutettujen ilmansuojeluinvestointien hinta olisi teollisuuden tekemien arvioiden mukaan ollut vuoden 1978 hintatasossa noin 800 miljoonaa markkaa. Ilmansuojelun käyttökustannukset tällä hetkellä on teollisuudessa arvioitu 70 miljoonaksi markaksi vuodessa. Edelleen selvitykset tukevat käsitystä siitä, että joustavalla ilmansuojeluohjelmalla päädytään varsin kohtuullisiin ilmansuojeluinvestointeihin. Metsäteollisuuden uusinvestointeihin ajoittuvan ilmansuojeluohjelman on arvioitu aiheuttavan vuoteen 1985 mennessä metsäteollisuustuotteille vain 1—5 markan kustannuslisän tuotetonna kohti. Vuoteen 1990 mennessä, jolloin Ruotsin nykyisiä ohje-arvoja vastaava taso pääosin saavutettaisiin, kertyisi ilmansuojelusta vielä saman verran lisää kustannuksia.

Ilmansuojelun kustannusten kattamiseen sovelletaan aiheuttamisperiaatetta, jonka noudattamista Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) on suosituksissaan C(72) 128 vuodelta 1972 ja C(74) 223 vuodelta 1974 kehoittanut jäsenvaltioitaan soveltamaan ympäristönsuojelun kustannusten kattamiseen. Periaatteen mukaan ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien kustannusten sekä pilaantumisesta aiheutuvien vahinkojen korvaamisen pitää jäädä pilaaan maksettaviksi. Erityisiä korvaussäännöksiä ei lakiehdotuksessa ole, vaan korvausasiat olisi ainakin toistaiseksi hoidettava yleisen vahingonkorvauslainsäädännön avulla.

Ehdotetulla ilmoitusjärjestelmällä ilmansuojelun tehostaminen tapahtuisi joustavasti hallin-

non ja elinkeinoelämän voimavarojen mukaisesti. Lain voimaantullessa käynnissä olevalle toiminnalle varataan riittävä ylimenokausi, jotta investoinnit voitaisiin sopeuttaa yritysten toimintaan. Samalla pyritään siihen, että ilmansuojelua suunnittelevat kotimaiset yritykset sekä ilmansuojelulaitteita ja -menetelmiä valmistava kotimainen teollisuus voivat kehittää tuotantoaan suunnittelun sekä laitteiden ja menetelmien tarvetta vastaavasti.

Lakiehdotuksen valtiontaloudelliset ja kunnallistaloudelliset vaikutukset olisivat verraten vähäiset. Valtion kustannukset koostuisivat lähinnä ilmansuojeluviranomaisten ja asiantuntijalaitosten henkilökunnan palkkauksesta ja kouluttamisesta sekä valtionosuudesta kuntien eräisiin ilmansuojelukustannuksiin. Suurimmassa tai ilmansuojelun kannalta erityisen ongelmallisissa kunnissa ilmansuojelun suunnittelu- ja valvontatehtävät saattavat edellyttää lisähenkilöstön palkkaamista. Monissa kysymykseen tulevista kunnissa on ilmansuojelutehtävien hoitamiseen soveltuvaa henkilöstöä jo tälläkin hetkellä.

Kuntien valtionosuuteen oikeuttavat kustannukset olisivat vuoden 1980 hintatason mukaan laskettuina lain voimaantuloa seuraavien kymmenen vuoden aikana arviolta noin 15 miljoonaa markkaa. Valtion kustannukset vastaavana ajanjaksona tulisivat olemaan noin 7,5 miljoonaa markkaa, jos keskimääräiseksi valtionosuudeksi lasketaan 50 prosenttia kuntien edellä mainituista kustannuksista.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen vuonna 1972 vahvistama YK:n ympäristökonferenssin ympäristöjulistus edellyttää kaikilta valtioilta ympäristönsuojelutoimien, kuten ilmansuojelun, tehostamista. Pohjoismaiden yhteistyösopimuksen 31 artiklan (SopS 39/75) mukaan sopimusosapuolet pyrkivät yhdenmukaistamaan ympäristönsuojelusäännöksensä saavuttaakseen mahdollisimman suuren yhtenäisyyden muun muassa saasteiden päästöä koskevien ohjeiden osalta. Tämä merkitsee, että Suomenkin on saatava ilmansuojelulainsäädäntö, joka on muiden pohjoismaiden vastaavien säännösten tasalla. Vuonna 1974 tehdyn Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan ympäristönsuojelusopimuksen (SopS 75/76) toteut-

tamiselle olisi nykyaikaisen ilmansuojelulain säätämisestä ilmeistä hyötyä. Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva, vuonna 1974 tehty yleissopimus (SopS 12/80), jonka Suomi on ratifioinut ja joka on tullut voimaan toukokuussa vuonna 1980, koskee myös ilman kautta tapahtuvaa meriympäristön pilaantumista. Meriympäristötoimikunta, jonka tehtävänä oli selvittää, mitä muutoksia maamme lainsäädäntöön olisi tehtävä Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen johdosta, totesikin mietinnössään (komiteamietintö 1975: 103), että sopimuksen ilmansuojelua koskevat velvoitteet, joita sisältyy erityisesti sopimuksen 6 artiklan 8 kapaleeseen, edellyttävät toimia ilmansuojelulainsäädäntömme puutteellisuuksien poistamiseksi, jotta sopimuksen tavoitteet voitaisiin ilmansuojelussakin saavuttaa.

Genevessä marraskuussa 1979 Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission (ECE) puitteissa pidetyssä, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (ETYK) päätösasiakirjan periaatteiden ja tavoitteiden toteuttamiseen liittyneessä korkean tason ympäristönsuojelukokouksessa allekirjoitetun, valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan yleissopimuksen velvoitteiden täyttäminen edellyttää käytännössä ilmansuojelulain säätämistä. Suomi pyrkii ratifioimaan yleissopimuksen vuoden 1981 aikana. Sopimus tähtää ensisijassa rikin kokonaispäästöjen vähentämiseen. Jo vuonna 1975 ECE:n toinen rikinpoistoa käsitellyt seminaari suositti hallituksille rikinpäästöjen rajoittamista koskevien selvien tavoitteiden asettamista. Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomissio (ECE) laatii ja kehittää edelleen autojen pakokaasuja koskevia määräyksiä.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) on 1974 suosituksessaan C(74)222 katsonut, että energiahuollon suunnittelussa ja toteuttamisessa on otettava huomioon energiantuotannon ja -kulutuksen vaikutukset ympäristöön. Vuosina 1976 ja 1977 OECD on suosittanut toimia energiantuotannon ja -kulutuksen ympäristövaikutusten vähentämiseksi suosituksissa C(76)162(Final) ja C(77)109(Final). Hiilen käytöstä aiheutuvia ympäristövaikutuksia, kuten ilmaan tulevia päästöjä koskevia toimia käsittelee suositus C(79)117 vuodelta 1979. Rikinpäästöjen vähentämiseen tähtää suositus C(74)16(Final) vuodelta 1974. Suosituksessa C(74)219 vuodel-

ta 1974 jäsenvaltioita kehoitetaan rikin oksidien, hiukkasten, typen oksidien ja hiilivetyjen päästöjen vähentämiseen, ilmaan tulevien päästöjen ja ilman laadun valvontaan ja seurantaan sekä ilman epäpuhtauksien aiheuttamien vaikutusten tutkimiseen. Ilmansuojelulain säätäminen on edellytys näiden suositusten noudattamiseen Suomen ympäristöpolitiikassa.

Valmisteilla olevassa rakennuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa pyritään siihen, että ilmansuojelun näkökohdat voitaisiin ottaa nykyistä tehokkaammin huomioon alueiden käytön suunnittelussa ja rakennuslupa-asioita käsitellessä.

Valtion keskushallintokomitea on I osamietinnössään (komiteamietintö 1975:120) ehdottanut ympäristöhallinnon uudistamista siten, että muun muassa perustettaisiin ympäristöministeriö. Jos ehdotus toteutuu, sisäasiainministeriön ilmansuojelutehtävät siirtyisivät ympäristöministeriölle.

Sisäasiainministeriö on asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on selvittää ympäristönsuojelun kunnallishallinnon järjestämistä. Toimikunnan määräaika päättyy 31 päivänä toukokuuta 1981.

Sisäasiainministeriössä on valmistunut ilman laatua koskevien yleisten ohjeiden ja määräysten perusteita ja niihin liittyviä taloudellisia,

yhteiskunnallisia ja teknisiä seikkoja koskeva selvitys (Ilmanlaatu työryhmän mietintö; komiteamietintö 1979: 14). Lisäksi sisäasiainministeriön asettama työryhmä selvittää ilmansuojelun kannalta keskeisten toimialojen ilmansuojelua. Työryhmän kemiallista metsäteollisuutta, öljynjalostusta, rautametallien perusteollisuutta, valimoteollisuutta, rakennusaineteollisuutta ja lämpövoimalaitoksia käsittelevät selvitykset ovat valmistuneet. Kuusi muuta selvitystä valmistuu vuoden 1981 alkupuolella.

Ympäristönsuojelun yhtenäisen ilmoitus- ja lupajärjestelmän kehittämistä on tarkoitus ryhtyä selvittämään.

Lähiaikoina on tarkoitus käynnistää ympäristönsuojelun kustannuksia ja niiden jakaantumista koskeva selvitys, jolla on keskeinen merkitys myös ilmansuojelun kustannusten kannalta.

Luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain 2 ja 5 §:n muuttamisesta annetun lain (173/79) mukaan korkotukilainoja voidaan myöntää myös teollisuuden ilmansuojeluinvestointien toteuttamiseen. Mainitun lain nojalla on annettu sisäasiainministeriön päätös teollisuuden ilmansuojelulainojen yleisistä ehdoista (670/79). Vuodelle 1981 on tulo- ja menoarviossa osoitettu korkotukea varten 900 000 markan määräraha.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakien perustelut

1.1. Ilmansuojelulaki

1 §. Lakiehdotus sisältää ulkoilman suojelua koskevat perussäännökset. Lakiehdotus ei koskisi kuitenkaan säteilyvaaraa aiheuttavaa toimintaa. Työympäristön ilman laatua koskisivat edelleen työsuojelusta voimassa olevat säännökset ja määräykset. Lakiehdotuksella ei myöskään puututa asuinhuoneistojen ja muiden rakennusten sisällä olevan ilman laatuun, koska sen valvonta terveydellisenä kysymyksenä kuuluu ensisijaisesti terveydenhoitolainsäädännön

piiriin. Siltä osin kuin on kysymys ulkoilman kautta aiheutuvan terveydellisen vaaran tai haitan ehkäisemisestä, terveydenhoitolainsäädännön nojalla voitaisiin edelleen eräissä tapauksissa antaa määräyksiä. Lakiehdotuksen ohella ilmansuojelua koskevia säännöksiä tulee siten edelleen sisältymään muun muassa työturvallisuuslakiin, terveydenhoitolakiin, atomienergalakiin (356/57) ja säteilysuojelulakiin (174/57) sekä tieliikennelakiin. Lisäksi muun muassa rakennuslaki ja laki eräistä naapurussuhteista sisältävät ilmansuojelua koskevia säännöksiä. Lakiehdotuksen soveltamisalan rajaamiseksi voimassaolevaan lainsäädäntöön näh-

den ehdotetaan vähäisiä muutoksia terveydenhoitolakiin, vesilakiin sekä lakiin eräistä naapurussuhteista. Samasta syystä on tarkoitus muuttaa rakennusasetusta ja moottoriajoneuvoasetusta.

2 §. Pykälän 1 momentti määrittelee ilman pilaantumisen käsitteen. Ilman pilaantumisella tarkoitetaan sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa ilman koostumuksen tai sen ominaisuuksien muuttumista, josta aiheutuu haittaa terveydelle taikka merkittävää haittaa elollisen luonnon toiminnoille tai muulle ympäristölle, merkittävää taloudellista vahinkoa tai viihtyisyyden vähentymistä. Ilman pilaantumiseksi olisi katsottava myös muu näihin rinnastettavissa oleva yleisen tai yksityisen edun loukkaus. Ilman pilaantuminen voisi aiheutua, paitsi suoranaisesti ilmaan tulevan yhden tai useamman päästön vaikutuksesta, myös päästöjen ja ilmassa jo ennestään olevien aineiden tai vallitsevan ilmastollisen tilan yhteisvaikutuksista.

Terveydellinen haitta voi ilmetä yleisen terveydentilan vaarantumisena tai vaarana riskiryhmille, kuten vanhuksille ja lapsille sekä allergiasta kärsiville, taikka henkilöiden sairastumisena tai vammautumisena.

Merkittävänä haittana elollisen luonnon toiminnalle voidaan pitää muun muassa ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa puuston kuolemista tai sellaista puuston vahingoittumista, joka voi johtaa puiden kasvun selvään heikkeneeseen. Sama koskee esimerkiksi rikin ja typen yhdisteiden laskeumista johtuvaa sellaista vesien happamuuden lisääntymistä, joka voi johtaa arvokalojen vähentymiseen vesistöissä.

Muun ympäristön merkittäväksi vahingolliseksi muuttumiseksi on katsottava erityisesti rakennusten ja rakenteiden korroosio- ja likaantumisvaurioista aiheutuva kulttuuri- ja kauneusarvojen huomattava vähentyminen.

Merkittävää taloudellista vahinkoa saattaa aiheutua rakennusten, rakenteiden ja materiaalien korroosio- ja likaantumisvaurioista sekä näiden seurauksista samoin kuin elolliselle luonnolle aiheutuneen edellä mainitun haitan seurauksena.

Merkittävä viihtyisyyden vähentyminen voi ilmetä ilman epäpuhtauksista johtuvina huomattavina hajuhaittoina sekä alueen virkistysarvon olennaisena vähentymisenä.

Huomattava osa päästöistä, jotka voivat aiheuttaa ilman pilaantumista, on peräisin teollisesta toiminnasta, kuten fossiilisia polttoainei-

ta käyttävistä lämpö- ja voimalaitoksista sekä metallien perusteollisuudesta, rakennusaineteollisuudesta, kemiallisesta metsäteollisuudesta, öljynjalostuksesta, kemian perusteollisuudesta, lannoiteteollisuudesta ja valimoista. Tämän lisäksi liikenne voi aiheuttaa merkittävää ilman pilaantumista.

Toisen momentin säännöksen mukaan ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa olisi rakennuksen tai laitoksen käyttäminen siten, että tästä saattaa aiheutua ulkoilman pilaantumista. Liikenneväylien ja -alueiden rakentamista tai moottoriajoneuvon käyttämistä ei pidetä tämän lain mukaisena ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavana toimintana. Liikenteen aiheuttamaa ilman pilaantumista on mahdollista vähentää liikenneväylien suunnittelulla ja liikenteen ohjaustoimilla. Ilmansuojelulaille säänneltäisiin kuitenkin moottoriajoneuvojen päästöjä sekä eräiltä osin joutokäyntiä. Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan käsitteellä on olennainen merkitys lain soveltamisen kannalta. Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määrittelyssä ovat lähtökohtina käytettävissä olevat tiedot toiminnasta, ilman laadusta ja toiminnan vaikutuksista ilman laatuun. Sellaiset ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavat teolliset tai siihen rinnastettavat tietyntyyppiset toiminnot, joilla arvioidaan olevan erityistä merkitystä ilmansuojelun kannalta, on tarkoitus määritellä yleisesti lakiehdotuksen nojalla annettavalla asetuksella (11 §).

3 §. Lakiehdotuksen mukaan ilmansuojelun ylin johto ja valvonta kuuluisi sisäasiainministeriölle. Sisäasiainministeriö toimii jo nykyisin ympäristönsuojelun yleisviranomaisena ja käsittelee muun muassa ilmansuojelua, meluntorjuntaa, jätehuoltoa ja jätteiden hyötykäyttöä sekä ulkoilua koskevia asioita. Sisäasiainministeriön tehtäviin kuuluvat myös alueiden käytön yleissuunnittelu ja rakentamisen valvonta, joilla on huomattava merkitys ilmansuojelunkin kannalta.

Sisäasiainministeriölle kuuluisivat periaatteellisesti tärkeät ilmansuojelutehtävät kuten ilmansuojelun yleissuunnittelu ja -valvonta sekä eri viranomaisten ilmansuojelutehtävien yhteensovittaminen. Tähän liittyen sisäasiainministeriön tehtävänä olisi kehittää kotimaista ilmansuojelun tutkimusta ja seurantaa muun muassa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevaa kansainvälistä yhteistyötä varten. Sisäasiainministeriön erityisiä tehtäviä

olisivat muun muassa 9 §:n nojalla valtioneuvoston annettaviksi tarkoitettujen yleisten ohjeiden ja määräysten pääasiallinen valmistelu, ilmansuojelulain soveltamiseen liittyvien yleisten ohjeiden antaminen (10 §) sekä ilmansuojelun tietorekisterin pitäminen (27 §).

Yleiset ilmansuojelutehtävät olisi hoidettava keskitetysti väliportaanhallinnossa, jolloin ne soveltuvat parhaiten yleishallintoviranomaisena toimivalle lääninhallitukselle. Nykyisin ilmansuojeluasioita käsitellään lääninhallituksessa terveydellisinä kysymyksinä sosiaali- ja terveysosastossa ja muilta osin yleisessä osastossa. Lääninhallitukselle kuuluisi muun muassa ilmansuojelulain toteutumisen yleinen valvonta sekä ohjaus ja neuvonta. Lääninhallituksen erityisiä ilmansuojelutehtäviä olisivat lakiehdotuksen mukaan muun muassa 11 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten tarkastaminen, ilmansuojelua koskevien erityisten määräysten antaminen laitoksille (14 ja 15 §), ilmansuojelun kannalta merkityksellisten toimintojen valvonta (18 §) sekä tarvittaessa pakkokeinojen käyttö (22 §). Lääninhallituksen apuna myös ilmansuojelutehtävissä toimisi läänin ympäristönsuojeluneuvottelukunta (A läänien ympäristönsuojeluneuvottelukunnista; 841/75).

4 §. Kunnan tehtävänä olisi alueellaan valvoa ja edistää ilmansuojelua sekä huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä ilman laadun seurannan järjestämisestä. Lakiehdotuksen mukaiset kunnan tehtävät on tarkoitettu määritellä tarkemmin lain nojalla annettavalla asetuksella. Kunnalle ei kuuluisi ilmansuojelulain nojalla suoranaista ratkaisuvalltaa. Kunnan ilmansuojeluviranomaisella olisi kuitenkin oikeus hakea muutosta lääninhallituksen lakiehdotuksen 14 §:n nojalla tekemään päätökseen (25 §). Valvontaviranomaisena kunnan ilmansuojeluviranomainen voisi saattaa lääninhallituksen tietoon toiminnan, jonka suhteen olisi tarpeen ryhtyä lain edellyttämiin toimenpiteisiin. Terveyslautakunnan toimivaltaan jäisi edelleen eräitä terveydenhoitolainsäädäntöön perustuvia ilmansuojelutehtäviä.

Kunnan yleiseen valvontatehtävään kuuluisi erityisesti ilmansuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toteutumisen valvonta. Tässä tarkoituksessa kunnan ilmansuojeluviranomainen voisi suorittaa myös ilman pilaantumisen vaara aiheuttavan toiminnan tarkastuksia (18 §).

Ilmansuojelun yleiseen edistämiseen kunnassa kuuluisivat muun muassa eri hallinto-

elinten ilmansuojelutehtävien yhteensovittaminen, ilmansuojelua edistävien aloitteiden tekeminen, ilmansuojelua koskevien tietojen kerääminen, ilmansuojelutehtävissä toimivan henkilöstön koulutuksesta huolehtiminen, yhteyksien pitäminen vapaaehtoisin ilmansuojelu- ja ympäristönsuojelujärjestöihin sekä kuntaa koskevan ilmansuojelutietouden jakaminen kunnan asukkaille. Lakiehdotuksen 8 § edellyttää ilmansuojelunäkökohtien huomioonottamista muun muassa kunnan kaavoitustoiminnassa.

Kunnan keskeinen tehtävä olisi ilman laadun seuranta kunnassa. Säännös asettaisi kaikille kunnille perusvaatimuksen olla selvillä ilman laadusta ja yleisesti seurata ilmaan tulevien päästöjen vaikutuksia kunnassa. Tässä tarkoituksessa kunnan tulisi tehdä ilmansuojelun perusselvitys. Sellaisissa kunnissa, joissa on vähän ilmaa pilaavaa toimintaa, perusselvitys olisi luonteeltaan yksinkertainen eikä aiheuttaisi kunnalle sanottavia kustannuksia. Muissa tapauksissa perusselvitys saattaisi sisältää tarvittavassa laajuudessa suoritettujen päästöjen kartoituksen sekä kertaluontoiset mittaukset ilman laadun selvittämiseksi. Käytettävissä olevien tietojen mukaan ilman laadun jatkuvan seurannan järjestäminen tulisi kysymykseen muutamassa kymmenessä suurimmassa asutus- ja teollisuuskeskuksessa. Sisäasiainministeriö antaisi lakiehdotuksen 10 §:n nojalla seuranta-tehtävän suorittamista koskevat tarpeelliset ohjeet kunnille.

Kunnalla olisi oikeus saada valtionosuutta eräisiin ilmansuojelututkimuksista ja -selvityksistä sekä laitehankinnoista aiheutuneisiin kustannuksiin (29 §).

Kunnan ilmansuojeluviranomaisena toimisi kunnanhallitus, jollei kunnanvaltuusto olisi johtosäännöllä määrännyt ilmansuojelutehtäviä jonkin lautakunnan hoidettaviksi. Säännöksellä on pyritty siihen, että ilmansuojelun hallinto voitaisiin järjestää kunnan ilmansuojelutehtävien kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Erillistä ilmansuojelulautakuntaa ei ole katsottu tarpeelliseksi säätää perustettavaksi, vaan ilmansuojelutehtävät tulisi antaa sellaiselle olemassa olevalle lautakunnalle, joka ympäristönsuojelutehtävien hoidon ja ympäristöhallinnon kannalta olisi tähän sopivin. Lakimääräisistä lautakunnista tehtävään soveltuksi ensi sijassa terveyslautakunta, jossa tehtävät hoitaisi valvontaosasto. Kyseeseen voisivat tulla myös vapaaehtoiset lautakunnat, kuten ympäristönsuojelulautakunnat, joita on tähän

mennessä perustettu noin 70 kuntaan. Sisäasiainministeriön asettaman ympäristönsuojelun kunnallishallinnon toimikunnan ehdotuksilla tulee olemaan keskeinen merkitys myös kunnan ilmansuojeluviranomaista koskeville järjestelyille.

5 §. Kuntien ilmansuojelutehtävät saattavat olla hoidettavissa tarkoituksenmukaisesti osittain tai kokonaan kahden tai useamman kunnan yhteistyönä. Tätä varten kuntien tulisi voida tehdä sopimus taikka hoitaa yhteistyö jonkin toimielimen avulla. Ilmansuojelu voitaisiin antaa myös jonkin jo olemassa olevan kuntainliiton, esimerkiksi kansanterveystyön kuntainliiton hoidettavaksi.

6 §. Ilmansuojelulain soveltamisen voidaan odottaa lisäävän tutkimuslaitoksissa tehtäviä tutkimuksia ja selvityksiä. Sekä eräät valtion että yksityiset tutkimuslaitokset samoin kuin eräät valtion viranomaiset edustavat tässä suhteessa riittävää asiantuntemusta. Tutkimuksia ja selvityksiä tulisivat erityisesti teettämään ilmansuojeluviranomaiset ja teollisen toiminnan harjoittajat.

Hallituksen tarkoituksena on, että nykyisistä ilmansuojelututkimuksia suorittavista laitoksista ainakin ilmatieteen laitos ja valtion teknillinen tutkimuskeskus määrätään sellaisiksi ilmansuojelun asiantuntijalaitoksiksi, joiden tehtäviin tulisi kuulumaan ilmansuojeluviranomaisten avustaminen lakiehdotuksen mukaisen tehtävien suorittamisessa. Ilmansuojelun asiantuntijatehtävien suorittaminen edellyttää henkilöstön lisäystä mainituissa laitoksissa. Järjestely ei rajoita muiden tutkimuslaitosten mahdollisuuksia tehdä lain soveltamiseen liittyviä tutkimuksia ja toimia tarvittaessa asiantuntijoina. Asiantuntijalaitokset voisivat myös edelleen suorittaa asiantuntijatehtäviä toiminnan harjoittajien pyynnöstä.

Ilmansuojelun asiantuntijaviranomaisena terveydellisissä kysymyksissä toimisi lääkintöhallitus.

Ilmansuojelun asiantuntijaviranomaisilla ja -laitoksilla olisi velvollisuus muun muassa antaa lausuntoja sekä tehdä tutkimuksia ja selvityksiä ilmansuojeluviranomaisille. Ilmatieteen laitos ja valtion teknillinen tutkimuskeskus ovat tehneet keskenään sopimuksen yhteistyöstä ja tehtävien jaosta ilmansuojelun alalla. Sopimuksen mukaan ilmatieteen laitokselle kuuluu erityisesti ilman epäpuhtauksien leviämistä ja ulkoilman pitoisuuden mittausta koskeva tutkimustyö sekä valtion teknilliselle tutkimus-

keskukselle erityisesti prosessi- ja puhdistustekniikkaa sekä päästöjen mittaamista koskeva tutkimustyö.

7 §. Säännöksen tarkoituksena on ilmaista periaate, jonka mukaan toiminnan harjoittajan on sellaisessa toiminnassa, josta käytettävissä olevien tietojen mukaan saattaa aiheutua ilman pilaantumista, pidettävä huoli ilman pilaantumisen ehkäisemisestä siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää. Tähän liittyisi velvollisuus olla selvillä toiminnan vaikutuksista ilman laatuun siinä määrin kuin ilman pilaantumisen ehkäisemistä koskevan velvollisuuden voidaan katsoa vaativan.

Säännöksessä ilmaistun periaatteen mukaan ilman pilaantuminen olisi ehkäistävä mahdollisuuksien mukaan ennakkoitoimin. Toiminnan harjoittajan kannalta on yleensä edullisinta saada itse valita ne keinot, joilla ehkäistään ilman pilaantumista.

Toiminnan harjoittajan velvollisuuden sisälön arvioimisen on pohjaututtava yhtäältä niihin oloihin, joissa toiminta tapahtuu, ja toisaalta niihin edellytyksiin, jotka toiminnan harjoittajalla on ryhtyä kohtuullisiin toimiin ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi. Edellisiin kuuluvat sen alueen ominaisuudet, johon toiminnan vaikutus ulottuu. Toiminnan harjoittajan velvollisuuksiin vaikuttaisi erityisesti ilman laatu paikkakunnalla. Toiminnan harjoittajan olisi otettava huomioon myös tiettyjen laitosten, kuten sairaaloiden, vanhainkotien ja lastentarhojen, erityinen puhtaan ilman tarve.

Velvollisuutta arvioitaessa on edelleen otettava huomioon toiminnan vaikutus ilman laatuun sekä suojelutoimien merkitys ilman laadun kannalta. Suojelutoimien harkinnassa huomioon otettavia seikkoja olisivat hankkeen toteuttamisen tekniset ja toiminnan harjoittajan taloudelliset edellytykset. Kussakin tapauksessa olisi pyrittävä käytettävissä olevan tekniikan pohjalta etsimään taloudellisesti parhaiten perusteltavissa olevat kohtuulliset ratkaisut. Samantyyppisissäkin laitoksissa saatetaan päätyä erilaisiin teknisiin ratkaisuihin. Teknisten edellytysten suhteen lain voimaantullessa toiminnassa olleet ja voimaantulon jälkeen toimintansa aloittaneet laitokset ovat eri asemassa. Uusi teollisuuslaitos pystyy yleensä sekä teknisesti että taloudellisesti paremmin ottamaan huomioon ilmansuojelun vaatimukset kuin vanha laitos. Vanhojen laitosten osalta on usein kysymys ilmansuojelun vaatiman teknologian so-

veltamisesta vähitellen tuotantolaitoksen muun kehittämisen kanssa.

Toiminnan harjoittajan edellytyksillä yleensä tarkoitetaan erityisesti toiminnanharjoittajan taloudellista tilannetta, kansainvälisiä kilpailuolosuhteita sekä paikallisia erityisoloja. Yleistä etua arvosteltaessa olisi otettava huomioon toiminnan energia-, työllisyys- ja muu yhteiskuntapoliittinen merkitys.

8 §. Lakiehdotukseen on katsottu tarpeelliseksi sisällyttää myös viranomaisten toimintaa koskeva tavoitteellinen yleissäännös. Säännöksen mukaan viranomaisten olisi tehtäviään suorittaessaan mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon ilmansuojelun näkökohdat ja pidettävä siinä tarkoituksessa tarpeellista yhteyttä ilmansuojeluviranomaisiin. Vastaavantapainen viranomaisia koskeva yleissäännös sisältyy väestönsuojelulain (438/58) 20 §:ään. Säännöksellä olisi suurin merkitys erilaisessa suunnittelutoiminnassa. Eri viranomaisten tulisi suunnitelmia laatissaan selvittää myös niiden merkitys ja vaikutus ilmansuojelun kannalta. Sitä vastoin säännöksellä ei ole tarkoitus aiheuttaa muutosta siihen lupaharkintaan, jonka viranomainen suorittaa muun erityislainsäädännön nojalla.

Ilman pilaantumisen vaikutuksia voidaan vähentää toimintojen oikealla sijoittamisella. Tämän vuoksi erityisesti kaavoituksesta ja liikennealueiden suunnittelusta huolehtivilla viranomaisilla olisi velvollisuus ottaa huomioon ilmansuojelunäkökohdat. Rakennuslain 34 §:n mukaan asemakaava on laadittava siten, että alue tulee tarkoituksenmukaisesti käytetyksi ja että se tyydyttää muun muassa terveellisuuden, viihtyisyyden ja kauneuden vaatimukset. Samoin yleisistä teistä annetun lain 10 §:n (51/81) mukaan tien suunnittelussa ja tekemisessä on kiinnitettävä huomiota myös ympäristönsuojelunäkökohtiin. Tie on sijoitettava ja tehtävä siten, että tien ja liikenteen ympäristölle aiheuttamat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Ilmansuojelunäkökohtien huomioonottaminen kaavoituksessa ja tiesuunnittelussa edellyttää riittäviä selvityksiä ilman laadusta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Edellä sanotun lisäksi ilmansuojelunäkökohdat tulisi selvittää muun muassa asunto- ja energiapoliittisessa suunnittelussa. Suunnitteluviranomaisten tulisi tässä tarkoituksessa olla yhteydessä ilmansuojeluviranomaisiin, mikäli se on tarpeen ilmansuojelua koskevien seikkojen selvittämiseksi.

9 §. Säännöksen nojalla annettavat yleiset ohjeet ja määräykset tulisivat toimimaan ilmansuojelun keskeisinä ohjausvälineinä. Ilman pilaantumisen ehkäisemiseen on tarkoitus pyrkiä mahdollisimman pitkälle yleisin ohjein ja määräyksiin asetettavien tavoitteiden ja keinojen avulla.

Säännöksessä tarkoitettujen ohjeiden ja määräysten vaikutus saattaa ulottua usealle yhteiskuntaelämän eri lohkolle. Ohjeilla tai määräyksillä tulisi olemaan useassa tapauksessa myös huomattava kansantaloudellinen merkitys, jonka vuoksi ohjeiden tai määräysten antaminen kuuluisi valtioneuvostolle. Valtioneuvosto päättäisi myös niiden soveltamisesta ja voimaantulosta. Annettaviksi tarkoitetut yleiset ohjeet tai määräykset esiteltäisiin valtioneuvostolle sisäasiainministeriöstä, joka toimisi ylimpänä ilmansuojeluviranomaisena. Tämä on katsottava tarkoituksenmukaiseksi myös silloin kun valtioneuvoston päätös tulisi sisältämään ilman laatua koskevia terveydellisiä tavoitteita. Asian valmistelu tulisi tapahtumaan kuitenkin tältä osin sisäasiainministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja erityisesti asian tuntijaviranomaisena toimivan lääkintöhallituksen välisenä yhteistyönä. Moottoriajoneuvojen päästöjen rajoittamista koskevat yleiset määräykset on tarkoitus valmistella yhteistyössä liikenneministeriön kanssa.

Eräille merkityksellisimmille ilman epäpuhtauksille, kuten rikkidioksidille, on tarkoitus asettaa enimmäispitoisuus. Määrittelemällä tiettyjen aineiden enimmäispitoisuudet ilmassa ilmaistaan se ilman laadun taso, joka on tarkoitus säilyttää tai johon ilmansuojelutoimin pyritään (1 momentin 1 kohta). Ilman laatua koskevalla ohjeilla (ohjeavrot) tai mahdollisilla määräyksillä (normit) tulisi siten olemaan tärkeä merkitys ilmansuojelutoimien kannalta. Ne muodostaisivat perustan asetettaessa päästöjä koskevia yleisiä tavoitteita samoin kuin harmitaessa yksittäistapauksessa rajoitusten asettamista ilmaa pilaavalle toiminnalle. Säännöksen nojalla annettavat aineita koskevat enimmäispitoisuudet tulisivat ohjaamaan tai velvoittamaan myös viranomaisia näiden suunnittelussa ja päätöksenteossa. Pitemmällä aikavälillä enimmäispitoisuudet saattavat vaikuttaa myös toimintojen sijoittumiseen.

Epäpuhtauksien enimmäispitoisuuksien määrittely perustuisi selvityksiin ja tutkimuksiin ilman laadun suhteesta terveydellisiin vaikutuksiin, vaikutuksiin elollisen luonnon

toimintaan sekä rakenteiden, rakennusten ja materiaalien vanhingoittumisesta aiheutuviin taloudellisiin seurauksiin. Enimmäispitoisuuksien perusteita ja niiden käytössä huomioon otettavia taloudellisia, yhteiskunnallisia ja teknisiä seikkoja on selvittänyt alustavasti sisäasiainministeriön asettama työryhmä (Ilmanlaatu työryhmän mietintö, komiteamietintö 1979:14). Selvityksen mukaan ilman laatua koskevat tavoitteet voitaisiin porrastaa erilaisille aikaväleille siten, että niillä ilmaistaisiin yhtäältä terveydellisesti hyväksyttävä taso ja toisaalta suunnittelutaso pidemmällä aikavälillä. Suunnittelutavoitteet koskisivat tämän mukaan lähinnä uusia laitoksia. Lain voimaan tullessa toiminnassa olevien laitosten toiminta pyritäisiin saattamaan suunnittelutavoitteita vastaavaksi vähitellen.

Ilman laatua koskevat tavoitteet on tarkoitus antaa ensisijaisesti ohjearvoina. Ne pyritäisiin antamaan yhtenäisinä koko maata varten. Tarvittaessa ne voitaisiin antaa myös vain tiettyä aluetta varten tai erilaisina eri alueille. Mikäli ilman laadusta annetaan määräyksiä, niiden tulee olla yhdenmukaiset koko maassa.

Ilman laadulle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa vaikuttamalla päästöihin. Tähän päästään prosessiteknisin keinoin sekä puhdistamalla ja laimentamalla päästöjä. Päästöjen puhdistaminen merkitsee epäpuhtauksien vähentämistä päästöissä. Tietyille aineille on tarpeen asettaa sallittu enimmäispitoisuus tai enimmäismäärä päästöissä. Teollisuuden päästöjä koskevat tavoitteet on tarkoitus ensisijaisesti ilmaista säännöksen nojalla annettavilla ohje-arvoilla (1 momentin 2 kohta). Eri epäpuhtauksia koskevat päästöohjearvot jouduttaneen antamaan erilaisina teollisuuden eri toimialoille. Päästöohjearvo olisi mahdollista antaa myös vain tietylle alueelle tai erilaisena eri alueille. Jos päästöistä annettaisiin määräyksiä, niiden tulisi olla yhdenmukaiset koko maassa. Sisäasiainministeriön johdolla on jo tähän mennessä laadittu useita selvityksiä, jotka koskevat teollisuuden eri toimialojen päästöjä, mahdollisuuksia niiden vähentämiseen ja niiden vaikutuksia ilman laatuun. Työ on tarkoitus kokonaisuudessaan saattaa päätökseen vuoden 1981 alkupuolella.

Liikenteen aiheuttamaa ilman pilaantumista voidaan ehkäistä muun muassa puuttamalla moottoriajoneuvojen päästöihin. Liikenneministeriön päätöksellä, joka perustuu moottoriajoneuvoasetuksen 12 §:n 7 momenttiin, on

määrätty muun muassa auton pakokaasujen hiilimonoksidi-, hiilivety- ja typpioksidipitoisuuksista. Koska moottoriajoneuvojen päästöjen rajoittamisen tulisi tapahtua ensisijassa ilmansuojelullisin perustein, päästörajoitukset olisi vastaisuudessa annettava moottoriajoneuvolainsäädännön sijasta ilmansuojelulain nojalla. Päästörajoitukset soveltuvat annettaviksi koko maata koskevana yhdenmukaisina määräyksinä ottamalla huomioon moottoriajoneuvojen varusteiden ja osien hyväksymisehtojen yhdenmukaistamista ja hyväksymisen vastavuoroista tunnustamista koskevaan kansainväliseen sopimukseen liittyvien sääntöjen mukainen päästötaso (E-säännöt). Määräykset kohdistuisivat sekä moottoriajoneuvojen maahantuojiin että valmistajiin. Määräysten noudattamista valvottaisiin moottoriajoneuvojen tyyppi hyväksynnän ja uusintakatsastusten yhteydessä. Valtioneuvoston antaessa päästöjä koskevat määräykset, olisi samalla muutettava moottoriajoneuvoasetuksen 12 §:n 7 momenttia siltä osin, ettei liikenneministeriö enää voisi määrätä pakokaasujen pitoisuuksista, sekä liikenneministeriön mainittua päätöstä poistamalla siitä pakokaasuja koskevat määräykset. Muilta osin moottoriajoneuvoasetuksen pakokaasuja koskevat säännökset (muun muassa 12 §:n 2 momentin d kohta sekä 4 ja 7 momentti) voisivat jäädä voimaan. Niinpä liikenneministeriö voisi antaa tarpeelliset määräykset pakokaasujen mittauksesta ja muusta valvonnasta.

Polttoaineen taikka muun tuotteen tai valmistein koostumusta saattaa olla tarpeen sännellä yleisesti (1 momentin 3 kohta) silloin kun päästöjä rajoittamalla ilmansuojelun kannalta riittävän hyvää tulosta ei saavuteta teknisesti ja taloudellisesti kohtuullisin keinoin. Säännöksellä on mahdollisuus rajoittaa erityisesti polttoaineena käytetyn öljyn rikki- ja bensiinipitoisuutta, bensiinin lyijypitoisuutta sekä ponneaineiden koostumusta.

Asian luonteen vuoksi koostumusta näyttää olevan tarpeen sännellä ensisijassa yleisin määräyksenä, jotka olisivat yhdenmukaiset koko maassa. Jos koostumusta koskevat määräykset annettaisiin erilaisina eri alueille, olisi edellytyksenä, ettei määräysten antamisella sanottavasti vaikuteta eri alueiden taloudelliseen asemaan (2 momentti). Huomiota olisi kiinnitettävä, paitsi määräysten välittömiin vaikutuksiin, myös niihin vaikutuksiin, joita määräyksillä on alueiden kehittämisen kannalta. Jos erilais-

ten määräysten antaminen saattaisi johtaa lainkohdassa tarkoitettua laajempiin seuraamuksiin eri alueiden taloudellisessa asemassa, tällaisten seuraamusten ehkäisemiseksi voitaisiin käyttää erilaisia hinta- ja muita talouspoliittisia keinoja.

Koostumusta koskevat määräykset kohdistuisivat kyseisten aineiden maahantuojiin, valmistajiin ja myyjiin. Säännöksen tarkoituksen on katsottu toteutuvan ilman, että nimenomainen määräys kohdistettaisiin aineen käyttäjään.

Moottorijoneuvojen päästöjen puhdistamiseen pyritäisiin ensisijaisesti säatelemällä polttoaineiden koostumusta ja asettamalla päästöille rajoituksia ilmansuojelulain nojalla. Eduskunnan hyväksymän uuden tieliikennelain mukaan liikenteessä käytettävän ajoneuvon on oltava rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan muun muassa sellainen, ettei sen käytöstä aiheudu tarpeetonta melua, saastumista tai muuta haittaa. Liikenne ministeriö antaa määräykset liikennetarvikkeiden teknisistä ja muista ominaisuuksista kun se on tarpeen muun muassa liikenteen haittojen vähentämiseksi. Moottorijoneuvojen päästöjen puhdistamiseen tarkoitettujen laitteiden rakenteesta ei siten olisi tarpeen antaa määräyksiä ilmansuojelulain nojalla.

Ilmansuojelun kannalta näyttää tarpeelliselta rajoittaa moottorijoneuvojen joutokäyntiä. Eduskunnan hyväksymän tieliikennelain 86 §:n 2 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää muun muassa ajoneuvon moottorin tarpeetonta joutokäyntiä koskevista rajoituksista. Tätä koskeva asetuksen säännös on valmisteilla liikenne ministeriössä. Rajoitus tulisi koskemaan moottorijoneuvon tarpeetonta joutokäyntiä tieliikennelaissa tarkoitettulla tiellä. Tien ulkopuolisilla alueilla, kuten pysäköintialueilla, pysäköintitaloissa sekä autovarikkojen alueilla, joilla tieliikennelainsäädäntöä ei sovelleta, joutokäyntiä voitaisiin rajoittaa ilmansuojelulain nojalla. Valtioneuvoston päätöksellä joutokäyntiä voitaisiin rajoittaa myös vain tietyillä alueilla, kuten taajamissa.

Säännöksen nojalla annettaviksi tarkoitettujen yleisten ohjeiden ja määräysten valmistelu kuuluisi sisäasiainministeriölle. Sisäasiainministeriölle säädettäisiin ilmansuojeluasetuksessa velvollisuus varata tilaisuus lausunnon antamiseen ohjeita ja määräyksiä koskevista ehdotuksista niille viranomaisille, laitoksille ja yhteisöille, joiden toimialaa tai tehtäviä ohjeet ja määräykset tulisivat olennaisesti koskemaan.

10 §. Säännöksen nojalla sisäasiainministeriö voisi antaa yleisiä ohjeita. Ohjeet voisivat koskea ilman tulevien päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilman laadun tarkkailun järjestämistä (1 momentin 1 kohta). Ministeriö voisi lisäksi antaa ohjeita lääninhallituksille ja kunnan ilmansuojeluviranomaisille yleisten, asetuksella tarkemmin säädettyjen, ilmansuojelutehtävien suorittamisesta (1 momentin 2 kohta). Moottorijoneuvojen päästöjen tarkkailusta ja muusta valvonnasta määräisi kuitenkin liikenneministeriö.

11 §. Lakiehdotuksen mukaiset suunnittelu-, ohjaus- ja valvontatehtävät edellyttävät, että ilmansuojeluviranomaisilla on riittävät tiedot ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta ja sen vaikutuksista ilman laatuun. Nämä tiedot kerättäisiin ilmoitusmenettelyllä. Ilmoitusmenettely muodostaisi myös perustan tällaiseen toimintaan kohdistuvalle erityiselle valvonnalle ja sääntelylle. Asetuksella on tarkoitus määritellä ne teolliset tai siihen rinnastettavat toiminnat, joista on tehtävä ilmoitus. Ilmoitusvelvolliseksi on asetuksen nojalla tarkoitus määrätä sellainen ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta, jolla katsotaan olevan erityistä merkitystä ilmansuojelun kannalta.

Ilmoitusvelvollisuus koskisi sekä uutta että lain voimaantullessa käynnissä olevaa toimintaa. Ilmoitus olisi tehtävä myös, jos toiminta, josta on jo tehty ilmoitus, olennaisesti muuttuu (17 §). Velvollisuus ilmoituksen tekemiseen on ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajalla.

Ilmoitusmenettely ei sinänsä syrjäyttäisi terveydenhoidon yhteydessä sijoitustilapamenetelyä. Sijoitustilapamenetelyä ei kuitenkaan enää voitaisi antaa ilmansuojelua koskevia määräyksiä ilmoituksenvaraiselle laitokselle.

12 §. Säännöksen mukaan sisäasiainministeriö voisi erityisestä syystä määrätä ilmoituksen tehtäväksi ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta, joka ei kuulu asetuksella säädettyjen toimintojen joukkoon. Velvollisuuden määrittäminen voisi tulla kysymykseen, milloin laitoksella on merkitystä ilman pilaantumisen kannalta yksittäistapauksessa eikä ole tarpeen säätää tämälaitoksesta toimintaa asetuksella ilmoitusvelvolliseksi. Peruste määräyksen antamiselle voisi olla laitoksesta aiheutuva ilman pilaantumisen vaara, joka saattaa johtua laitoksen poikkeuksellisesta laadusta tai tuotantomenetelmästä. Myös paikkakunnan erityinen

puhtaan ilman tarve, joka voi johtua esimerkiksi sairaalan sijainnista, saattaa tehdä ilmoituksen tekemisen tarpeelliseksi. Sisäasiainministeriön tulisi varata toiminnan harjoittajalle riittävästi aikaa ilmoituksen tekemistä varten ottaen muun muassa huomioon laitoksen toimialan, toiminnan laajuuden ja toiminnasta käytettävissä olevat tiedot (13 §:n 2 momentti). Ilmoitusvelvolliseksi määräämisestä ei saisi erikseen valittaa (24 §).

13 §. Ilmoitus toiminnasta olisi tehtävä riittävän ajoissa ennen kuin ryhdytään toiminnan aloittamista tarkoittaviin olennaisiin toimiin. Tällaisina toimina voidaan pitää erityisesti rakennusluvan hakemista ja toiminnan kannalta keskeisiin hankintoihin ryhtymistä. Ilmoitus olisi kuitenkin tehtävä viimeistään kuusi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Erityisestä syystä ilmoitus voitaisiin sisäasiainministeriön luvalla tehdä mainittua ajankohtaa myöhemminkin. Ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi voidaan kuitenkin käyttää tarvittaessa pakkokeinoja (22 §). Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti tuomittaisiin ilmansuojelurikkomuksena (23 §).

Ilmoitusmenettely eroaisi varsinaisesta lupamenettelystä lähinnä siinä, ettei ilmoituksen käsittelyn vireilläolo olisi muodollisena esteenä toiminnan aloittamiselle. Säännöksellä pyritään kuitenkin siihen, että ilmoitus saadaan käsitteilyyn ja päätökseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hanketta suunniteltaessa. Viranomaisen edellyttämät ilmansuojelunäkökohdat voidaan ottaa siten huomioon hankkeen toteutuksessa.

Rakennuslautakunnan tulisi hankkia ennen rakennuslupahakemuksen ratkaisua ilmoituksenvaraisen laitoksen ollessa kyseessä asianomaisen lääninhallituksen lausunto. Rakennusasetusta on tarkoitus muuttaa lisäämällä siihen tätä koskeva säännös. Vastaava järjestely on voimassa terveydenhoitolain mukaisen sijoitusluvan ja rakennusluvan käsittelyssä (terveydenhoitoasetus 20 §).

Lain voimaantullessa käynnissä olevan toiminnan osalta ilmoituksen tekemiseen tarkoitettua määräajasta tultaisiin säätämään erikseen asetuksella (35 § 2 momentti).

14 ja 15 §. Ilmoituksen tarkastaminen kuuluisi lääninhallituksen tehtäviin. Ilmansuojelutehtävien vaatima asiantuntemus olisi tarkoituksenmukaisinta sijoittaa lääninhallitukseen, joiden ympäristönsuojelun asiantuntemusta on

muutoinkin tarkoitus lisätä. Lääninhallituksella voidaan katsoa olevan myös ilmoitusten tarkastamisessa tarvittava paikallistuntemus.

Lääninhallitus tarkastaisi ilmoituksen ja tekisi sen johdosta päätöksen. Ennen päätöksen antamista lääninhallituksen pitäisi hankkia ilmoituksesta lausunto laitoksen sijaintikunnan ilmansuojeluviranomaiselta. Ilmoituksesta olisi pyydettävä myös muut tarpeelliset lausunnot. Lausunto olisi siten hankittava myös sellaisen kunnan ilmansuojeluviranomaiselta, jossa laitoksen toiminnalla saattaa olla merkitystä ilman pilaantumisen kannalta. Terveyslautakunnan lausunto olisi tarpeen hankkia yleensä silloin kun lautakunta ei toimi kunnan ilmansuojeluviranomaisena. Lääninhallituksen on myös varattava niille, joiden etuun toiminnasta aiheutuva ilman pilaantumisen vaara saattaa vaikuttaa, tilaisuus muistutuksen tekemiseen. Muistutuksien kautta ilmansuojeluviranomaiset voisivat saada sellaista ilmoituksen käsittelemisen kannalta tarpeellista tietoa, jota muutoin ei ehkä riittävässä määrin voitaisi saada. Kuulemismenettelystä on tarkoitus säätää lain nojalla annettavalla asetuksella. Ilmoituksen tekemisestä tultaisiin kuuluttamaan asianomaisen kunnan ilmoitustaululla ja yhdessä tai kahdessa paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä. Lehti-ilmoituskulut suorittaisi ilmoituksen tehnyt toiminnan harjoittaja. Kunnan ilmansuojeluviranomaisella tulisi olla saatavissa ilmoitettua toimintaa koskevat tiedot tarpeellisilta osin. Lääninhallitukselle osoitettu muistutus voitaisiin jättää kunnan ilmansuojeluviranomaiselle, joka toimittaisi sen edelleen lääninhallitukselle samalla kuin antaa lausuntonsa ilmoituksen johdosta. Ennen päätöksen antamista olisi lääninhallituksen varattava toiminnan harjoittajalle aina tilaisuus tulla kuulluksi muun muassa ilmoituksesta saatujen lausuntojen johdosta. Säännöksellä on erityisen tärkeä merkitys silloin kun lääninhallitus harkitsee 15 §:ssä tarkoitettujen määräysten antamisen tarpeellisuutta. Toiminnan harjoittajalle olisi tällöin myös varattava tilaisuus esittää kohtuullisessa määräajassa suunnitelma toimenpiteistä, joilla voidaan ehkäistä ilman pilaantumista. Säännöksen tarkoituksena on, että toteutettavat ilmansuojelutoimet suoritettaisiin mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla ja että ne voisivat perustua toiminnan harjoittajan omiin suunnitelmiin ja ehdotuksiin.

Lääninhallitus voisi sisällyttää ilmoituksen johdosta tekemänsä päätöksen toimintaa kos-

keviä erityisiä määräyksiä ilman ilmeisen pilaantumisen ehkäisemiseksi (15 §). Tässä tarkoituksessa määräyksiä voitaisiin antaa 9 §:n nojalla annettujen yleisten ohjeiden soveltamiseksi tai määräysten noudattamiseksi taikka muutoin ilman ilmeisen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Harkittaessa määräysten antamista olisi otettava huomioon ilman laatuun vaikuttavat tekijät, kuten muu ilmaa pilaava toiminta.

Erityiset määräykset voisivat koskea päästöjen rajoittamista, kuten niiden määrää ja laatua sekä päästöjen rajoittamiseksi tarkoitettuja puhdistuslaitteita (1 momentin 1 kohta). Määräyksiä voitaisiin antaa myös muista päästöjä koskevista suojelutoimista kuten esimerkiksi savupiipun korkeudesta (1 momentin 2 kohta). Määräykset saattaisivat koskea myös laitoksen päästöjen ja niistä ilman laatuun kohdistuvien vaikutusten tarkkailun järjestämistä (1 momentin 3 kohta). Säännöksen nojalla voitaisiin antaa ilman laadun tarkkailua koskeva määräys, jos tämä on tarpeen esimerkiksi uuden perustettavan laitoksen päästöjen selvittämiseksi.

Lääninhallitus voisi erityisen painavista syistä antaa ilmoitettua toimintaa koskevan määräyksen poiketen 9 §:n nojalla annetuista yleisistä määräyksistä (2 momentti). Perusteena yleisiä määräyksiä tiukemman erityisen määräyksen antamiselle saattaa olla esimerkiksi sairaalan läheisyydestä johtuva puhtaan ilman tarve laitoksen ympäristössä. Yleistä tasoa lievemmän erityisen määräyksen antaminen laitokselle saattaa tulla kysymykseen silloin kun määräys on katsottava riittäväksi ilman pilaantumisen ehkäisemisen kannalta esimerkiksi laitoksen poikkeuksellisen edullisen sijainnin vuoksi.

Annettavien määräysten tulisi perustua riittävään tietoon toiminnasta ja sitä koskevista ilmansuojelutoimista sekä näiden vaikutuksista ilman laatuun. Säännöksen mukaan lääninhallituksella olisi mahdollisuus velvoittaa toiminnan harjoittaja suorittamaan tutkimus, jos sillä tulisi olemaan olennainen merkitys harkittaessa erityisten toimenpiteiden tarpeellisuutta (3 momentti).

Erityisiä määräyksiä harkittaessa olisi otettava huomioon toiminnan harjoittajan toimenpidevelvollisuuden laajuus siten kuin siitä 7 §:n 2 momentissa säädetäisiin (4 momentti).

16 §. Lääninhallitus voisi säännöksen mukaan määrätä ilman laadun sekä päästöjen ja niiden vaikutusten tarkkailun kahden tai

useamman toiminnan harjoittajan yhteisesti järjestettäväksi. Lääninhallituksen olisi samalla määrättävä tarkkailusta aiheutuvien kustannusten jaosta, jolleivät toiminnan harjoittajat ole päässeet asiasta sopimukseen. Monessa tapauksessa saattaa olla tarkoituksenmukaista järjestää tarkkailu yhteisesti kunnan ja yhden tai useamman toiminnan harjoittajan kesken siten kuin näiden kesken sovitaan.

17 §. Erityisiä määräyksiä olisi mahdollisuus muuttaa, jos päätöstä annettaessa vallinneet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet. Tällainen tarve saattaa syntyä sen johdosta, että laitoksen päästöissä on tapahtunut olennainen muutos. Laitosta koskevien määräysten muuttaminen saattaa olla tarpeen myös, jos paikkakunnan ilman laadussa on tapahtunut sellainen olennainen muutos, joka edellyttää uusia määräyksiä. Tarve erityisten määräysten muuttamiseen saattaa samoin syntyä yleisten ohjeiden tai määräysten muuttamisen tai täydentämisen seurauksena.

Lääninhallitus voisi tarkistaa toimintaa koskevaa päätöstä myös, jos tiedot päätöksen perusteena olleista seikoista, kuten päästöistä, niiden vaikutuksista ilman laatuun taikka ilman laadusta paikkakunnalla, ovat olleet olennaisesti toisenlaiset kuin päätöstä annettaessa on edellytetty ja niistä on myöhemmin saatu toisenlaista, aikaisempaa luotettavampaa tietoa.

Ohjeita ja määräyksiä muutettaessa olisi noudatettava soveltuvin osin, mitä 14, 15 ja 16 §:ssä säädetään.

18 §. Säännöksen mukaan ilmansuojeluviranomaisilla olisi oikeus ilmansuojelulain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia sekä suorittaa niihin liittyviä tutkimuksia. Tarvittaessa ilmansuojeluviranomainen voisi käyttää asiantuntijaviranomaista tai -laitosta apuna tarkastukseen liittyvän tutkimuksen suorittamisessa.

Riittävien valvontavaltuuksien takaamiseksi on säännöksessä lueteltu tarkastuksen tai tutkimuksen tekijän oikeudet. Näihin kuuluisi oikeus päästä paikkoihin, joissa on syytä olettaa harjoitettavan ilmansuojelun kannalta merkityksellistä toimintaa. Toiminnan harjoittaja olisi velvollinen antamaan käytettävissä olevat tiedot rakennuksista, laitteista, valmistusmenetelmistä, toiminnassa käytettävistä aineista sekä ilman laatua ja päästöjä koskevien mittauksen tuloksista. Tarkastuksen ja tutkimuksen tekiällä olisi myös oikeus itse suorittaa tarvittavat mittaukset tai ottaa tarvittavat näytteet. Vastaa-

vanlainen tarkastusoikeus sisältyy muun muassa lakiin työsuojelun valvonnasta (131/73) sekä terveydenhoitolakiin.

19 §. Säännöksen mukaan ilmansuojeluviranomaisella olisi oikeus suorittaa ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutusten ja ilman laadun tarkkailemiseksi tutkimuksia myös muualla kuin toiminnan harjoittajalle kuuluvalla alueella sillä edellytyksellä, ettei tästä aiheudu sanottavaa haittaa maan omistajalle tai haltijalle. Ennen tarkkailun aloittamista olisi siitä ilmoitettava maan omistajalle tai haltijalle. Jos syntyy epäselvyyttä siitä, aiheutuuko tarkkailusta edellä tarkoitettua haittaa, voitaisiin asia saattaa lääninhallituksen ratkaistavaksi.

20 §. Jos ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutusten taikka ilman laadun tarkkailua on tarpeen suorittaa toiselle kuuluvalla alueella eikä maanomistajan tai haltijan suostumusta ole tähän saatu, lääninhallitus voisi hakemuksesta myöntää toiminnan harjoittajalle luvan tarpeelliseksi katsottavien tutkimusten suorittamiseen. Edellytyksenä luvan myöntämiselle olisi, ettei tarkkailusta aiheudu sanottavaa haittaa. Ennen luvan myöntämistä olisi maanomistajalle tai haltijalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

21 §. Lääninhallitus voisi ilmansuojeluviranomaisen taikka toiminnan harjoittajan pyynnöstä kieltää sakon uhalla koskemasta 14—17, 19 ja 20 §:n nojalla tehdyn päätöksen mukaisesti sijoitettuihin mittauslaitteisiin tai muihin tutkimusvälineisiin.

22 §. Lääninhallituksella tulisi olla riittävät pakkokeinot tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamiseksi. Pakkokeinoja ei luonnollisestikaan voitaisi suoraan käyttää lakiehdotuksen 7 §:ään perustuvan, toiminnan harjoittajaa koskevan yleisen velvollisuuden täyttämiseksi, koska velvollisuuksia ei ole 7 §:ssä yksilöity. Varsinaisesti toiminnan harjoittajan velvollisuudet määräytyvät lähinnä 4 luvun säännösten mukaan, ja 4 luvussa tarkoitettut velvollisuudet ovat myös pakkokeinoin toteutettavissa. Pakkokeinot voitaisiin kohdistaa ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajaan ja polttoaineen, muun tuotteen tai valmisteiden maahantuojaan, valmistajaan ja myyjään sekä moottoriajoneuvon maahantuojaan ja valmistajaan. Pakkokeinoja ei sitä vastoin voitaisi kohdistaa edellä tarkoitettujen aineiden käyttäjään eikä moottoriajoneuvon myyjään tai

käyttäjään (9 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdat). Ennen päätöksen antamista lääninhallituksen olisi varattava sille, jota päätös koskee, tilaisuus tulla kuulluksi.

Pykälän 2 momentin mukaan lääninhallitus voisi täytäntöönpanomääräykseen liittyen asettaa sakon uhan taikka uhan, että toiminta keskeytetään tai että toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

23 §. Lakiehdotuksen 11 §:n taikka 9, 12 tai 14—17 §:n nojalla määrätyn velvollisuuden rikkominen rangaistaisiin ilmansuojelurikkomuksena, josta rangaistus olisi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Milloin edellä mainittujen säännösten tai määräysten rikkominen tapahtuisi tahallisesti tai törkeästä tuottamuksesta ja tästä aiheutuu ilman pilaantumista, teko rangaistaisiin ilmansuojelurikkomuksena, josta rangaistus olisi sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

24 §. Lakiehdotuksen 19 §:n mukaiseen tarkkailuedellytysten olemassaoloa koskevaan lääninhallituksen päätökseen ei saisi hakea muutosta asian luonteen vuoksi, koska asiaa on pidettävä merkitykseltään vähäisenä. Myöskään lääninhallituksen 21 §:n nojalla antamaan päätökseen kiellosta koskea mittauslaitteisiin tai muihin tutkimusvälineisiin ei saisi hakea muutosta, koska asiaan ei liity välitöntä oikeus-suojan tarvetta.

Sisäasiainministeriön ilmoitusvelvollisuuden määräämistä koskevasta päätöksestä (12 §) sekä lääninhallituksen uhkasakon asettamista koskevasta päätöksestä (22 §:n 2 momentti) ei saisi erikseen valittaa. Edellä mainitut asiat voitaisiin kuitenkin saattaa tutkittavaksi pääasian eli ensinmainittu toimintaa koskevia erityisiä määräyksiä koskevan valituksen ja jälkimmäinen uhkasakon tuomitsemista koskevan valituksen yhteydessä.

Sisäasiainministeriön ja lääninhallituksen muuhun päätökseen voitaisiin hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

25 §. Valitusoikeus tämän lain nojalla tehdyistä päätöksistä olisi toiminnan harjoittajalla. Valitusoikeus olisi myös maan omistajalla lääninhallituksen 20 §:n mukaisesta tarkkailulupaa koskevasta päätöksestä.

Päätökseen, jonka lääninhallitus on ilmoituksen johdosta 14, 15 ja 17 §:n nojalla tehnyt, saisi hakea muutosta myös laitoksen sijaintikunnan ilmansuojeluviranomainen sekä sellaisen kunnan ilmansuojeluviranomainen, jossa laitok-

sen toiminnalla saattaa olla merkitystä ilman pilaantumisen kannalta.

Valitusoikeutta ei sen sijaan olisi muistutuksen tekijällä (14 §:n 2 momentti). Ilmoituksenvaraisesta toiminnasta mahdollisesti ilman pilaantumisen aiheutuva haitta esiintyy yleensä laajalla alueella kunnassa tai sen ulkopuolella. Haitan yleisen luonteen vuoksi on katsottu tarkoituksenmukaiseksi ja riittäväksi, että kunnan ilmansuojeluviranomainen, jolle muutoinkin tulisi kuulumaan ilmansuojelun valvonta ja edistäminen kunnassa, toimisi kuntalaisten etujen valvojana ilmoitusmenettelyssä. Kunnan ilmansuojeluviranomaisella olisi käytettävissään ilmoituksen johdosta tehdyt muistutukset. Jos haittaa myöhemmin kuitenkin ilmenisi, lääninhallitus voisi haittaa kärsivän tai kunnan ilmansuojeluviranomaisen aloitteesta lakiehdotuksen 17 §:n mukaisin edellytyksin muuttaa antamaansa päätöstä. Haittaa ja rasitusta kärsivällä olisi edelleenkin mahdollisuus ryhtyä naapuruussuhdelain mukaisiin toimenpiteisiin muun muassa korvauksen saamiseksi aiheutuneesta vahingosta (naapuruussuhdelain 21—24 §).

26 §. Tarkkailuluvan myöntämistä (20 §), täytäntöönpanomääräystä (22 §:n 1 momentti) sekä uhkasakkoon tuomitsemista (22 §:n 2 momentti) koskevassa lääninhallituksen päätöksessä voidaan määrätä, että sitä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Korkein hallinto-oikeus voisi kuitenkin muutoksenhakuviranomaisena antaa täytäntöönpanokiellon.

Milloin lääninhallitus olisi päätöksessään asettanut toiminnan keskeyttämistä tai toimenpiteen teettämistä laiminlyöjän kustannuksella koskevan uhan, korkein hallinto-oikeus voisi erityisestä syystä määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Eri-tyinen syy määräyksen antamiseen voisi olla lähinnä toiminnasta aiheutuva välitön ilman pilaantuminen.

Edellä tarkoitettujen päätösten täytäntöönpanoa koskevat asiat korkeimman hallinto-oikeuden olisi valitusviranomaisena käsiteltävä kiireellisenä.

27 §. Sisäasiainministeriö pitäisi ilmansuojelun tietorekisteriä. Rekisteri palvelisi lähinnä ilmansuojeluviranomaisten valvonta- ja suunnittelutehtäviä sekä ilmansuojelun tutkimustyötä. Rekisteriin tallennettaisiin, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, muun muassa ilmansuojeluviranomaisten suunnittelu-,

valvonta- ja tutkimustehtävien kannalta tarpeellisia tietoja ilmoitetusta toiminnasta, ilman laadusta, ilmaan tulevista päästöistä ja niiden vaikutuksista sekä tiedot viranomaisten ilmansuojelua koskevista päätöksistä.

28 §. Ilmansuojelua koskevien asioiden valmistelua varten ehdotetaan perustettavaksi sisäasiainministeriön yhteyteen ilmansuojelun neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluisi muun muassa ilmansuojelulainsäädännön sekä alan koulutus- ja tutkimustoiminnan kehittämiseen tähtäävien esitysten tekeminen sisäasiainministeriölle.

Ilmansuojelun neuvottelukunnan asettaisi valtioneuvosto määräajaksi. Siihen kutsuttaisiin viranomaisten, laitosten ja järjestöjen edustajia, joiden toimialaan kuuluu ilmansuojeluun liittyviä tehtäviä. Neuvottelukunnan tehtävistä, asettamisesta ja järjestysmuodosta säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

29 §. Lakiehdotuksen mukaan kunnille kuuluisi tehtäviä, joilla on katsottava olevan huomattavaa merkitystä ilmansuojelun yleisen kehittämisen kannalta. Tämän johdosta on pidetty tarpeellisena, että valtio osallistuisi näistä toimista kunnille aiheutuviin kustannuksiin. Säännöksen mukaan kunnalle maksettaisiin valtionosuutta ilmansuojelulain mukaisista kertaluonteisista ilmansuojelututkimuksista ja selvityksistä aiheutuviin kustannuksiin sekä ilman laadun seurantaan tarkoitettujen laitteiden hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Valtionosuus määräytyisi kunnan kantokykyluokan perusteella. Edellytyksenä valtionosuuden saamiselle olisi, että toimenpidettä on pidettävä ilmansuojelun kannalta tarpeellisena ja että siihen on etukäteen saatu lääninhallituksen hyväksyminen.

Ilmansuojelulain nojalla ei maksettaisi valtionosuutta kunnan ilmansuojelutehtäviä suorittavan henkilöstön palkkauksesta aiheutuviin kustannuksiin. Jos ilmansuojelutehtäviä suoritamaan määrätään kunnassa sellainen viran- tai toimenhaltija, jonka palkkaukseen kunta saa valtionosuutta jonkin muun lain nojalla, tulisi valtionosuus suorittaa edelleen vähentämättömänä kyseisen lain nojalla myös ilmansuojelutehtävien osalta. Säännöksellä on viitattu lähinnä terveydenhoitolain 11 §:n nojalla terveystarkastajan palkkaukseen saatavaan valtionosuuteen.

30 §. Säännöksen mukaan poliisilla olisi velvollisuus antaa tarpeellista virka-apua.

31 §. Etenkin ilmoitusmenettelyn ja tarkastusten yhteydessä ilmansuojeluviranomaisten tietoon saattaa tulla muun muassa yritysten taloudellista asemaa ja liike- ja ammattisalaisuutta sekä yksityisen henkilön terveydentilaa koskevia tietoja. Näiden tietojen säilyttämiseksi luottamuksellisina on ehdotettu säädettäväksi vaitiolovelvollisuus.

35 §. Lakiehdotuksen mukaisen ilmoitusmenettelyn toteuttaminen edellyttää, että ilmansuojeluviranomaisilla on riittävä henkilökunta ja muu valmius ilmoitusten käsittelyyn. Toisaalta lain voimaantullessa toiminnassa olevilla ilmoitusvelvollisilla laitoksilla tulisi olla riittävästi aikaa varautua ilmoitusvelvollisuuteen ja muihin ilmansuojelulain mukaisiin velvoitteisiin. Tämän vuoksi ilmoitusvelvollisuus olisi tarkoitus toteuttaa asteittain usean vuoden aikana siten, että ilmoitus tulisi tehtäväksi aikaisintaan vuoden ja viimeistään viiden vuoden kuluttua ilmansuojelulain voimaantulosta.

1.2. Laki terveydenhoitolain 27 §:n muuttamisesta

27 §. Ehdotetulla terveydenhoitolain 27 §:n muutoksella pyritäisiin selventämään ilmansuojelulain ja terveydenhoitolain välistä soveltamisalaa. Tämä on tarpeen erityisesti sen vuoksi, että ilmoitusvelvollisuus tulisi pääsääntöisesti kohdistumaan sellaisiin laitoksiin, joiden osalta on haettava myös terveydenhoitolain 26 §:n mukainen sijoituslupa.

Ilmoituksenvaraisen laitoksen toiminnasta ilman laadun muutoksina ilmenevien haittojen arvioinnin suorittaisi lääninhallitus ilmoituksen tarkastamisen yhteydessä. Lääninhallitus antaisi myös tarvittaessa laitosta koskevat, ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeelliset erityiset määräykset. Terveyslautakunnalla ei olisi siten samaa laitosta koskevaa sijoituslupaa käsitellessään tarvetta ilmansuojelunäkökohtien selvittämiseen eikä erillisten ilmansuojelua koskevien lupaehtojen asettamiseen. Sijoituslupapäätöksessä viitattaisiin ilmoitusmenettelyyn ja siinä yhteydessä mahdollisesti annettaviin, samaa toimintaa koskeviin määräyksiin. Vastaavaa järjestelyä on noudatettu sijoituslupien ja vesilain mukaisten lupien ja ennakoilmoitusten käsittelyssä. Sijoituslupahakemus voitaisiin käsitellä ja ratkaista ilmoitusmenettelystä riippumatta.

Ilmansuojelulain voimaan tullessa toiminnassa olevien ja ilmoituksenvaraisiksi säädettävien

laitosten kohdalla ilmansuojeluviranomaisen tulisi ottaa huomioon sijoituslupan yhteydessä mahdollisesti asetetut, ilmansuojelua koskevat lupaehdot. Ilmansuojelulain nojalla laitokselle voitaisiin kuitenkin antaa tarvittaessa lupaehtoista poikkeavia tiukempia määräyksiä.

Niille laitoksille, joista ilmansuojelulain nojalla ei ole tehtävä ilmoitusta, terveyslautakunta voisi antaa edelleen sijoituslupan yhteydessä sellaisia ilmansuojelua koskevia lupaehtoja, jotka ovat tarpeen terveyden vaaran tai haitan poistamiseksi ottamalla muun muassa huomioon ilmansuojelulain 9 §:n nojalla annettuihin yleisiin ohjeisiin tai määräyksiin sisältyvät terveydelliset tavoitteet. Terveyslautakunnan tulisi kuitenkin tarvittaessa hankkia asiassa lääninhallituksen lausunto. Tätä varten tulitaisiin ehdottamaan muutosta terveydenhoitoasetukseen.

Terveyslautakunta voisi myös aina antaa terveydenhoitolain 82 §:n nojalla yksittäistapauksessa määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä jo todetun terveyden vaaran tai haitan poistamiseksi.

1.3. Laki vesilain 1 luvun 19 §:n muuttamisesta

1:19. Ilmansuojelulain mukaisen ilmoitusmenettelyn suhde vesilain mukaiseen lupajärjestelmään on periaatteessa sama kuin ilmoitusmenettelyn suhde terveydenhoitolain mukaiseen sijoituslupaan. Ehdotetulla vesilain 1 luvun 19 §:n muutoksella pyritään siihen, ettei vesilain mukaisessa lupamenettelyssä annettaisi ilmansuojelutoimia koskevia määräyksiä sellaisille laitoksille, joista ilmansuojelulain nojalla on tehtävä ilmoitus, jolloin tällaisten määräysten antaminen kuuluu ilmansuojeluviranomaiselle.

1.4. Laki eräistä naapuruussuhteista annetun lain 19 §:n muuttamisesta

19 §. Ilmansuojelulakiehdotus ei aiheuta muutosta eräistä naapuruussuhteista annetun lain mukaiseen lupa- ja korvausmenettelyyn. Lain muutoksella asetettaisiin kuitenkin rakennuslautakunnalle velvollisuus hankkia ennen luvan myöntämistä lääninhallituksen lausunto

ilmansuojelua koskevien kysymysten selvittämiseksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ilmansuojelulakia koskevat tarkemmat säännökset annettaisiin ilmansuojeluasetuksella. Asetus sisältäisi muun muassa säännökset ilmansuojeluviranomaisten ja ilmansuojelun asian tuntijalaitosten tehtävistä sekä tarkemmat säännökset ilmoitusmenettelystä ja ilmansuojelun tietorekisteristä. Asetusluonnoksessa on myös säännökset ilmansuojelun neuvottelukunnan tehtävistä, asettamisesta ja järjestysmuodosta.

Asetusluonnos on esityksen liitteenä.

Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän laatima ilman laatu- ja -ohjeita koskeva perusselvitys valmistui vuonna 1979 (komiteamietintö 1979:14). Teollisuuden päästöjä koskeva perusselvitys on vireillä ja saata-

neen valmiiksi vuoden 1981 alkupuolella. Selvityksiin perustuva, 9 §:n nojalla annettaviksi tarkoitettujen ohjeiden ja määräysten valmistelu voidaan aloittaa vuoden 1981 aikana.

3. Voimaantulo

Ilmansuojelulaki tulisi saattaa voimaan mahdollisimman pian ja viimeistään vuoden 1982 alusta lähtien. Lakiin perustuva ilmoitusvelvollisuus tulisi kuitenkin voimaan vaiheittain aikaisintaan vuoden ja viimeistään viiden vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Asetus ehdotetaan saatettavaksi voimaan samanaikaisesti lain kanssa.

Ehdotetut muutokset voimassa oleviin lakeihin tulisi saattaa voimaan samanaikaisesti ilmansuojelulain kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Ilmansuojelulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

Ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi on noudatettava sen lisäksi, mitä muualla on säädetty, tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Tämä laki ei koske säteilyvaaraa aiheuttavaa toimintaa.

2 §

Ilman pilaantumisen tarkoitetään tässä laissa sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa ilman koostumuksen tai sen ominaisuuksien muuttumista, josta joko välittömästi tai välillisesti aiheutuu haittaa terveydelle, merkittävää haittaa elollisen luonnon toiminnalle, muun ympäristön merkittävää vahingollista muuttumista, merkittävää taloudellista vahinkoa tai merkittävää viihtyisyyden vähentymistä taikka muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavalla toiminnalla tarkoitetaan rakennuksen tai laitoksen käyttämistä siten, että siitä saattaa aiheutua ulkoilman pilaantumista.

2 luku

Viranomaiset

3 §

Ilmansuojelun ylin johto ja valvonta kuuluu sisäasiainministeriölle.

Lääninhallitus ohjaa ja valvoo ilmansuojelua läänissä.

4 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa ja edistää ilmansuojelua sekä tässä tarkoituksessa huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ilman laadun seurannan järjestämisestä.

Kunnalle kuuluvat tämän lain mukaiset ilmansuojelutehtävät hoitaa kunnanhallitus, jollei

tehtävää ole johtosäännössä määrätty jollekin lautakunnalle (*kunnan ilmansuojeluviranomaisen*).

5 §

Kunnat voivat huolehtia niille tämän lain mukaan kuuluvista tehtävistä osittain tai kokonaan yhteisesti.

Kunnalle tämän lain mukaan kuuluvat tehtävät voidaan uskoa myös soveltuvan kuntainliiton tai pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan hoidettaviksi. Tämän lain säännöksiä kunnasta ja kunnan ilmansuojeluviranomaisesta sovelletaan tällöin vastaavasti kuntainliittoon ja kuntainliiton ilmansuojeluviranomaiseen sekä pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskuntaan ja sen vastaavaan toimielimeen.

6 §

Asetuksella säädettävät valtion viranomaiset ja tutkimuslaitokset antavat lausuntoja ilmansuojeluviranomaisille sekä toimivat muullakin tavoin ilmansuojelun asiantuntijaviranomaisina tai -laitoksina siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

3 luku

Ilman pilaantumisen yleinen ehkäiseminen

7 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajan (*toiminnan harjoittaja*) on huolehdittava ilman pilaantumisen ehkäisemisestä siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää ja tässä tarkoituksessa oltava riittävästi selvillä toiminnan vaikutuksista ilman laatuun.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ilman laatuun, ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimenpiteiden merkitys ilmansuojelun kannalta sekä näiden toteuttamisen tekniset ja taloudelliset edellytykset. Lisäksi on otettava huomioon toiminnan harjoittamisen edellytykset yleensä sekä toiminnan merkitys yleisen edun kannalta.

8 §

Viranomaisten on tehtäviään suorittaessaan mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon ilmansuojelun näkökohdat ja siinä tarkoituk-

sessä pidettävä tarpeellista yhteyttä ilmansuojeluviranomaisiin.

9 §

Valtioneuvosto voi antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisia yleisiä ohjeita taikka niiden sijasta tai ohella yleisiä määräyksiä:

- 1) aineen enimmäispitoisuudesta ilmassa;
- 2) aineen enimmäispitoisuudesta ilmaan tulevassa päästössä tai ilmaan tulevan aineen enimmäismäärästä;
- 3) valmistettavan, maahantuotavan tai myytävän polttoaineen taikka muun tuotteen tai valmisteen koostumuksesta; sekä
- 4) moottoriajoneuvon joutokäynnin rajoittamisesta muualla kuin tieliikennelainsäädännössä tarkoitettulla tiellä.

Ohjeet voidaan antaa myös erilaisina eri alueille taikka 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista myös teollisuuden eri toimialoille. Määräykset 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista on annettava yhdenmukaisina koko maata varten. Kohdissa 3 ja 4 tarkoitetuista seikoista voidaan määräykset antaa myös erilaisina eri alueille. Edellytyksenä 3 kohdassa tarkoitettujen määräysten antamiselle erilaisina on kuitenkin, ettei määräyksillä sanottavasti vaikuteta eri alueiden taloudelliseen asemaan.

10 §

Sisäasiainministeriö voi antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi yleisiä ohjeita:

- 1) ilmaan tulevien päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilman laadun tarkkailun järjestämisestä;
- 2) ilmansuojeluviranomaisille tämän lain mukaan kuuluvien yleisten ilmansuojelutehtävien suorittamisesta; sekä
- 3) muista näihin rinnastettavista seikoista.

4 luku

Ilmoitusmenettely

11 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta, asetuksella tarkemmin säädettävästä toiminnasta tai sen olennaisesta muuttamisesta on toiminnan harjoittajan tehtävä kirjallinen ilmoitus

sen läänin lääninhallitukselle, jonka alueella toimintaa harjoitetaan.

12 §

Sisäasiainministeriö voi erityisestä syystä yksittäistapauksessa määrätä, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus, vaikkei ilmoitusvelvollisuutta ole asetuksella säädetty.

13 §

Ilmoitus on tehtävä riittävän ajoissa ennen kuin ryhdytään toiminnan aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin, kuitenkin viimeistään kuusi kuukautta ennen toiminnan aloittamista. Sisäasiainministeriö voi erityisestä syystä myöntää luvan ilmoituksen tekemiseen mainittua ajankohtaa myöhemmin.

Edellä 12 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa sisäasiainministeriön on varattava ilmoituksen tekemiseen riittävä aika siitä lukien kun toiminnan harjoittaja sai tiedon ministeriön päätöksestä.

14 §

Lääninhallitus tarkastaa ilmoituksen ja tekee sen johdosta päätöksen.

Lääninhallituksen on hankittava ilmoitukselta kunnan ilmansuojeluviranomaisen lausunto sekä muut asian käsittelemiseksi tarpeelliset lausunnot. Lääninhallituksen on myös varattava niille, joiden etuun ilmoitetusta toiminnasta aiheutuva ilman pilaantumisen vaara saattaa vaikuttaa, tilaisuus muistutuksien tekemiseen.

Ennen päätöksen antamista lääninhallituksen on varattava toiminnan harjoittajalle tilaisuus tulla kuulluksi sekä tarvittaessa esittää kohdullisissa määräajassa suunnitelma ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisista toimista.

15 §

Ilmoituksen johdosta tekemässään päätöksessä lääninhallitus voi 9 §:n nojalla annettujen ohjeiden soveltamiseksi tai määräysten noudattamiseksi taikka muutoin ilman ilmeisen pilaantumisen ehkäisemiseksi antaa toimintaa koskevia erityisiä määräyksiä:

- 1) päästöjen rajoittamisesta;
- 2) muista päästöjä koskevista suojelutoimenpiteistä; sekä
- 3) päästöjä ja niiden vaikutusta ilman laatuun koskevan tarkkailun järjestämisestä.

Erityisen painavasta syystä lääninhallitus voi antaa ilmoitettua toimintaa koskevan määräyksen, joka poikkeaa 9 §:n nojalla annetuista yleisistä määräyksistä.

Lääninhallitus voi päätöksellään määrätä toiminnan harjoittajan tekemään päästöjä ja ilmansuojelutoimenpiteitä sekä niiden vaikutuksia ilman laatuun koskevan selvityksen, jos selvityksellä on katsottava olevan olennaista merkitystä harkittaessa 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tarpeellisuutta.

Edellä tarkoitettujen määräysten antamista harkittaessa on otettava huomioon, mitä 7 §:n 2 momentissa on säädetty.

16 §

Edellä 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun tarkkailun lääninhallitus voi määrätä kahden tai useamman toiminnan harjoittajan järjestämään yhdessä. Samalla on tarvittaessa määrättävä tarkkailusta aiheutuneiden kustannusten jakamisesta.

17 §

Lääninhallitus voi muuttaa 14 ja 15 §:n nojalla annettua päätöstä, jos sitä annettaessa vallinneet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet tai jos päätöksen perusteiden myöhemmin todetaan olleen olennaisesti toisenlaiset kuin päätöstä annettaessa on edellytetty. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä 14—16 §:ssä on säädetty.

5 luku

Valvonta ja tarkkailu

18 §

Ilmansuojeluviranomaisella on oikeus tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia. Ilmansuojeluviranomainen voi käyttää tarkastukseen liittyvän tutkimuksen suorittamisessa apuna asiantuntijaviranomaista tai -laitosta.

Tarkastuksen tai tutkimuksen tekijällä on oikeus tehtävänsä suorittamiseksi:

- 1) päästä paikkoihin, joissa on perusteltua syytä olettaa harjoitettavan ilmansuojelun kannalta merkityksellistä toimintaa;
- 2) saada tarvittavat, käytettävissä olevat tiedot rakennuksista, laitteista, valmistusmenetelmistä, toiminnassa käytettävistä aineista sekä

ilman laatua ja päästöjä koskevien mittausten tuloksista; sekä

3) tehdä tarvittavat mittaukset ja ottaa tarvittavat näytteet.

19 §

Ilmansuojeluviranomaisella on oikeus tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilman laatua myös muualla kuin toiminnan harjoittajalle kuuluvalla alueella edellyttäen, ettei siitä aiheudu sanottavaa haittaa alueen omistajalle tai haltijalle. Tarkkailun aloittamisesta on ennakolta ilmoitettava alueen omistajalle tai haltijalle. Jos edellytysten olemassaolosta syntyy erimielisyyttä, asia voidaan saattaa lääninhallituksen ratkaistavaksi.

20 §

Lääninhallitus voi hakemuksesta myöntää toiminnan harjoittajalle luvan tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilman laatua toisen alueella, jollei maan omistaja tai haltija ole tähän vapaaehtoisesti suostunut.

Lupa voidaan myöntää edellyttäen, ettei tarkkailusta aiheudu sanottavaa haittaa alueen omistajalle tai haltijalle. Alueen omistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hakemuksen johdosta.

21 §

Lääninhallitus voi sakon uhalla kieltää koskemasta ilman laadun seurannan kannalta tarpeellisiin mittauslaitteisiin tai muihin tutkimusvälineisiin.

6 luku

Pakkokeinot ja rangaistukset

22 §

Jos joku ryhtyy toimiin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa, lääninhallitus voi päätöksellään velvoittaa asianomaisen määräjassa oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin. Ennen päätöksen tekemistä lääninhallituksen on varattava sille, jota päätös koskee, tilaisuus tulla kuulluksi.

Lääninhallitus voi asettaa 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden täyttämiseksi sakon uhan taikka uhan, että toiminta keskeytetään osaksi tai kokonaan taikka että viranomaisen teettää tekemättä jätetyn toimenpiteen laiminlyöjän kustannuksella.

Teettäen suoritettujen toimenpiteiden kustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista ja peritään laiminlyöjältä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoon annettussa laissa (367/61) on säädetty.

23 §

Joka rikkoo tämän lain 11 §:n mukaisen taikka 9, 12 tai 14—17 §:n nojalla määrätyn velvollisuutensa, on tuomittava, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *ilmansuojelurikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu teko on tehty tahallaan tai törkeästä tuottamuksesta ja siitä aiheutuu ilman pilaantumista, on rikoksenteijä tuomittava *ilmansuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 luku

Muutoksenhaku

24 §

Lääninhallituksen 19 ja 21 §:n nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Sisäasiainministeriön 12 §:n nojalla tekemästä päätöksestä ja lääninhallituksen 22 §:n 2 momentin nojalla tekemästä uhkasakon asettamista koskevasta päätöksestä ei saa erikseen valittaa.

Muutosta sisäasiainministeriön ja lääninhallituksen muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

25 §

Valitusoikeus tämän lain nojalla annettusta päätöksestä on toiminnan harjoittajalla sekä 20 §:ssä tarkoitettussa asiassa maan omistajalla tai haltijalla.

Valitusoikeus lääninhallituksen päätöksestä 14, 15 ja 17 §:ssä tarkoitettussa asiassa on

myös laitoksen sijaintikunnan ilmansuojeluviranomaisella sekä sellaisen kunnan ilmansuojeluviranomaisella, jossa laitoksen toiminnalla saattaa olla merkitystä ilman pilaantumisen kannalta.

26 §

Lääninhallituksen 20 §:n ja 22 §:n 1 momentin nojalla tekemässä päätöksessä sekä 22 §:n 2 momentin nojalla tekemässä uhkasakon tuomitsemista koskevassa päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää.

Erityisestä syystä valitusviranomaisen voi määrätä, että lääninhallituksen 22 §:n 1 ja 2 momentin nojalla tekemää päätöstä, jossa on asetettu toiminnan keskeyttämisuhka tai teettämishuoka, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Valitusviranomaisen on käsiteltävä edellä mainitut asiat kiireellisesti.

8 luku

Erinäisiä säännöksiä

27 §

Sisäasiainministeriö pitää *ilmansuojelun tietorekisteriä*, johon merkitään ilmansuojelun suunnittelu-, valvonta- ja tutkimustehtävien kannalta tarpeellisia tietoja. Tarkemmat säännökset rekisteristä annetaan asetuksella.

28 §

Ilmansuojelun ja sitä koskevien tehtävien hoidon edistämistä varten sisäasiainministeriön yhteydessä toimii *ilmansuojelun neuvottelukunta*. Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan tehtävistä, asettamisesta ja järjestysmuodosta annetaan asetuksella.

29 §

Kunnalle maksetaan valtionosuutta tämän lain mukaisista kertaluontoisista ilmansuojelututkimuksista ja -selvityksistä aiheutuviin kustannuksiin sekä ilman laadun seurantaan tarkoitettujen laitteiden hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuviin kustannuksiin kuntien kantokykyluokituksen perusteella seuraavasti:

kantokykyluokka

valtionosuus prosentteissa

1	70
2	66
3	62
4	58
5	54
6	51
7	48
8	45
9	42
10	39

Valtionosuuden myöntämisen edellytyksenä on, että 1 momentissa tarkoitettu toimenpide on tarpeellinen ja että toimenpiteeseen on hankittu ennen sen aloittamista lääninhallituksen hyväksyminen.

Milloin kunnan ilmansuojelutehtäviä suorittaa sellainen viran- tai toimenhaltija, jonka palkkaukseen kunta saa valtionosuutta muun lain nojalla, valtionosuus suoritetaan vähentämättömänä kyseisen lain nojalla myös ilmansuojelutehtävien osalta.

30 §

Poliisi on velvollinen antamaan tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten täytäntöönpanemiseksi virka-apua.

31 §

Joka tässä laissa säädettyssä tehtävässä toimissaan on saanut tietoja yrityksen taloudellisesta asemasta tai liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilön terveydentilasta tai taloudellisesta asemasta, ei saa niitä ilmaista, ellei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, suostu tietojen antamiseen.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei koske tietojen antamista ilmansuojeluviranomaiselle, terveysviranomaiselle, ilmansuojelun asiantuntijaviranomaiselle tai -laitokselle tai muulle viranomaiselle, joka tarvitsee tietoja ilmansuojelua koskevan tehtävän suorittamiseksi, eikä tietojen antamista syyttäjä- tai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi.

32 §

Henkilö, joka suorittaa hänelle tämän lain nojalla uskottua tehtävää, on toiminnastaan vastuussa kuten virkamies.

33 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

9 luku

Voimaantulosäännökset

34 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 _____.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

35 §

Jos toiminta, josta on tehtävä 11 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, on aloitettu tai jos toimin-

nan aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty ennen tämän lain voimaantuloa, ilmoitus on tehtävä asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, jota ei saa asettaa yhtä vuotta lyhyemmäksi eikä viittä vuotta pidemmäksi lain voimaantulosta lukien. Ilmoituksen tekemiseen varattava aika voi olla eri pituinen erityyppisille laitoksille sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Jos asetuksella myöhemmin säädetään ilmoitusvelvolliseksi toiminta, joka on aloitettu tai jonka aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty ennen asetuksen voimaantuloa, on asetuksella samalla säädettävä ilmoituksen tekemiseen varattavasta ajasta, joka ei saa olla yhtä vuotta lyhyempi ilmoitusvelvollisuutta koskevan asetuksen voimaantulosta lukien.

2.

Laki

terveydenhoitolain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 27 päivänä elokuuta 1965 annetun terveydenhoitolain (469/65) 27 § näin kuuluvaksi:

27 §

Ilman ja vesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta, toimintaan liittyvistä velvollisuuksista sekä ennako- ja muista toimenpiteistä samoin kuin säteilyvaaraa aiheuttavien

laitosten perustamisesta ja hoitamisesta on säädetty erikseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 _____.

3.

Laki

vesilain 1 luvun 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun vesilain (264/61) 1 luvun 19 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetulla lailla (299/79), uusi näin kuuluva 4 momentti:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

19 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toi-

mintaan liittyvistä velvollisuuksista sekä ennako- ja muista toimenpiteistä on säädetty erikseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 19 _____.

4.

Laki

eräistä naapuruussuhteista annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään eräistä naapuruussuhteista 13 päivänä helmikuuta 1920 annetun lain 19 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 16 päivänä elokuuta 1958 ja 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetuilla laeilla (371/58 ja 581/77), uusi näin kuuluva 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi:

19 §

Jos 1 momentissa mainittu hakemus koskee toimintaa, josta on tehtävä ilmansuojelulain (/) mukainen ilmoitus, on rakennuslautakunnan hankittava asiasta lääninhallituksen lausunto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat ratkaistaan aikaisempien säännösten mukaan.

Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 1981

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri J. Koikkalainen

2.

Laki**terveydenhoitolain 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 27 päivänä elokuuta 1965 annetun terveydenhoitolain (469/65) 27 § näin kuuluvaksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***27 §.**

Vesien pilaantumista tai sen vaaraa aiheuttavan teollisuus- tai muun laitoksen rakentamiseen ja toimintaan liittyvistä velvollisuuksista sekä ennakko- ja muista toimenpiteistä samoin kuin säteilyvaaraa aiheuttavien laitosten perustamisesta ja hoitamisesta on erikseen säädetty.

27 §

Ilman ja vesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta, toimintaan liittyvistä velvollisuuksista sekä ennakko- ja muista toimenpiteistä samoin kuin säteilyvaaraa aiheuttavien laitosten perustamisesta ja hoitamisesta on säädetty erikseen.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

3.

Laki**vesilain 1 luvun 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 19 päivänä toukokuuta 1961 annetun vesilain (264/61) 1 luvun 19 §:ään sellaisena kuin se on osittain muutettuna 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetulla lailla (299/79), uusi, näin kuuluva 4 momentti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***1 luku****Yleisiä säännöksiä****19 §**

Älköön kukaan, mikäli jäljempänä olevista säännöksistä ei muuta johdu, ilman vesioikeuden lupaa ryhtyä toimenpiteeseen, joka aiheuttaa vesistön pilaantumista. Tällaiseksi toimenpiteeksi katsotaan lian, jätteen, nesteen, kaasun, puunkuorien tai muun sellaisen aineen päästäminen vesistöön siten, että tästä joko välittömästi tai sen jatkuessa aiheutuu haital-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

lista vesistön madaltumista, veden laadun vahingollista muuttumista, ilmeistä vahinkoa kalakannalle, ympäristön viihtyisyyden melkoista vähentymistä, vaaraa terveydelle taikka muu niihin verrattava yksityisen tai yleisen edun loukkaus.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös siinä tarkoitettujen aineiden panemista jälle taikka niiden viemistä tahi johtamista niin lähelle vesistön rantaa, että ne saattavat joutua veteen ja aiheuttaa mainitunlaisia haitallisia seurauksia.

Vesistön pilaantumisen ehkäisemiseksi on sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatettava, mitä vesistön tai meren suojelusta on Suomea velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa määrätty.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan liittyvistä velvollisuuksista sekä ennakko- ja muista toimenpiteistä on säädetty erikseen.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

4.

Laki

eräistä naapuruussuhteista annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *lisätään* eräistä naapuruussuhteista 13 päivänä helmikuuta 1920 annetun lain 19 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 16 päivänä elokuuta 1958 ja 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetuilla laeilla (371/58 ja 581/77), uusi näin kuuluva 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***19 §**

Ennen kuin päätös 18 §:ssä tarkoitetussa asiassa annetaan, on hakijan kustannuksella toimitettava paikalliskatselmus. Katselmukseen on kutsuttava naapuri, joka omistaa välittömästi vieressä olevan maan. Katselmuksesta on annettava tieto muille, jotka lähistöllä omistavat tai nautintaoikeudella hallitsevat maata tai huoneistoa, sillä tavoin kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Jos asia on siirretty

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

lääninhallituksen ratkaistavaksi ja hakemus koskee myös muun kunnan aluetta, on sen kunnan rakennuslautakuntaa kuultava.

Mitä edellä on säädetty, sovellettakoon, kun lupaa laitoksen perustamiseen on lääninhallitukselta haettu.

Tutkittaessa 1 momentissa mainittua anomusta on otettava huomioon, onko paikka luonnonsuhteitten taikka muiden syiden takia erityisen sovelias laitoksen perustamiseen, niin myös, onko sellainen laitos jo ennestään paikkakunnalla olemassa. Jos asian arvostelemiseksi erityinen selvitys on tarpeen, hankittakoon se hakijan kustannuksella.

Muutosta rakennuslautakunnan päätökseen haetaan siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta sen päätökseen rakennuslupaa koskevasa asiassa on säädetty.

Jos 1 momentissa mainittu hakemus koskee toimintaa, josta on tehtävä ilmansuojelulain (/) mukainen ilmoitus, on rakennuslautakunnan hankittava asiasta lääninhallituksen lausunto.

Muutosta rakennuslautakunnan päätökseen haetaan siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta sen päätökseen rakennuslupaa koskevasa asiassa on säädetty.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

*Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat
asiat ratkaistaan aikaisempien säännösten mu-
kaan.*

Ilmansuojeluasetus

Sisäasiainministeriön esittelystä säädetään päivänä kuuta 19 annetun ilmansuojelulain (/) nojalla:

1 luku

Viranomaiset

1 §

Sisäasiainministeriön tehtävänä on johtaa ja valvoa ilmansuojelua ja siinä tarkoituksessa erityisesti:

- 1) huolehtia ilmansuojelun yleissuunnittelusta;
- 2) ohjata ja valvoa ilmansuojeluviranomaisen ilmansuojelutoimia;
- 3) seurata ja ohjata ilmansuojelun toteutumista eri hallinnonaloilla;
- 4) seurata ja edistää ilmansuojelualan koulutus- ja tutkimustoimintaa; sekä
- 5) huolehtia ilmansuojelun yleisestä valistuksesta ja tiedotustoiminnasta.

Ilmansuojelulain (/) 9 §:ssä tarkoitettuja, valtioneuvoston annettavia ohjeita ja määräyksiä koskevista ehdotuksista on sisäasiainministeriön varattava tilaisuus lausunnon antamiseen sosiaali- ja terveysministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle, kauppa- ja teollisuusministeriölle, liikenneministeriölle, lääninhallituksille, kuntien keskusjärjestöille, teollisuuden ja voimalouden keskusjärjestöille sekä muille viranomaisille, laitoksille tai yhteisöille, joiden toimialaa tai tehtäviä ohjeet ja määräykset voivat olennaisesti koskea.

2 §

Lääninhallituksen tehtävänä on erityisesti:

- 1) valvoa ilmansuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista läänin alueella;
- 2) antaa ohjeita ja neuvoja kunnan ilmansuojeluviranomaisen tehtävien suorittamisesta;
- 3) antaa ohjeita ja neuvoja ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajalle ilmansuojelutoimien suorittamisesta; sekä

- 4) huolehtia ilmansuojelua koskevien tietojen keräämisestä läänin alueelta.

3 §

Kunnan ilmansuojeluviranomaisen tehtävänä on erityisesti:

- 1) valvoa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi annettujen säännösten ja määräysten toteutumista ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavassa toiminnassa;
- 2) edistää kunnan toimielinten yhteistoimintaa ilmansuojelun alalla;
- 3) seurata ilmansuojelun toteutumista eri hallinnonaloilla kunnassa ja tehdä tätä koskevia esityksiä ja aloitteita;
- 4) edistää yhteistoimintaa muiden kuntien kanssa ilmansuojelutehtävien hoitamiseksi;
- 5) huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä ilman laadun seurannan järjestämisestä sekä tähän liittyvästä ilmaan tulevien päästöjen vaikutusten yleisestä tarkkailusta;
- 6) huolehtia kunnan ilmansuojelutehtävien kannalta tarpeellisten tietojen hankkimisesta;
- 7) huolehtia kunnan ilmansuojelutehtävissä toimivien henkilöiden kouluttamisen järjestämisestä; sekä
- 8) huolehtia ilmansuojelun paikallisesta valistus- ja tiedotustoiminnasta.

4 §

Ilmatieteen laitos ja valtion teknillinen tutkimuskeskus toimivat ilmansuojelulain 6 §:n mukaisina asiantuntijalaitoksina sekä lääkintöhallitus asiantuntijaviranomaisena.

5 §

Asiantuntijaviranomaisen ja asiantuntijalaitoksen tehtävänä on:

- 1) antaa ilmansuojeluviranomaiselle lausuntoja ilmansuojelulain toimeenpanoon liittyvissä asioissa sekä tehdä niitä koskevia aloitteita;
- 2) avustaa tarvittaessa ilmansuojeluviranomaista ilmansuojelulain 18 §:n mukaiseen

tarkastukseen liittyvän tutkimuksen suorittamisessa;

3) suorittaa ilmansuojeluviranomaisen pyynnöstä ilmansuojelulain täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia selvityksiä ja tutkimuksia; sekä

4) antaa ilmansuojeluviranomaiselle muuta asiantuntija-apua.

Asiantuntijaviranomainen ja asiantuntijalaitos voi pyynnöstä antaa lausuntoja tai suorittaa selvityksiä tai tutkimuksia ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajalle.

6 §

Asiantuntijaviranomaiset ja asiantuntijalaitokset voivat sopia ilmansuojelun asiantuntijatehtävien jakamisesta.

7 §

Edellä 5 §:n 1 momentissa mainittujen asiantuntijatehtävien suorittamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta säädetään erikseen valtion maksuperustelain (980/73) nojalla.

2 luku

Ilmoitusmenettely

8 §

Seuraavien laitosten toiminnasta on tehtävä ilmansuojelulain mukainen ilmoitus:

1) rauta- tai terästehdas, sintraamo tai rautalejeerinkien tuotantolaitos;

2) muita kuin rautametalleja jalostava metallitehdas tai pasutuslaitos;

3) sementti-, kalkki-, asbestituote- tai mineraalivillatehdas;

4) sellutehdas;

5) epäorgaanisia teollisuuskemikaaleja, kuten happoja, emäksiä, klooria, pigmenttejä tai titaanidioksidia valmistava tehdas;

6) lannoitetehdas;

7) raakaöljyn jalostamo;

8) koksaamo;

9) tekokuituja tai niiden raaka-aineita valmistava tehdas;

10) öljyä, kivihiiltä, puuta, turvetta tai muuta poltettavaa ainetta käyttävä voimalaitos, jonka suurin lämpöteho on yli 10 megawattia (MW);

11) rautametallivalimo, jonka tuotanto on vuodessa vähintään 500 tonnia sekä muu

valimo, jonka tuotanto on vuodessa vähintään 200 tonnia;

12) jätteenpolttolaitos tai jätettä polttoaineena käytävä laitos, jossa käsitellään vuodessa vähintään 5 000 tonnia jätettä;

13) ongelmajätteiden käsittelylaitos;

14) rehuhiirotehdas;

15) muoveja, tekokumia, hartseja tai niiden raaka-aineita valmistava tehdas;

16) asbestikaivos taikka louhos;

17) akkutehdas;

18) orgaanisia teollisuuskemikaaleja valmistava tehdas;

19) kaapelitehdas;

20) lastulevy- tai vaneritehdas;

21) kiinteärakenteinen kivenmurskaamo tai asfalttiasema; sekä

22) muu kuin edellä mainittu haihtuvia liuottimia sisältäviä aineita kuluttava laitos, jonka kyseisten aineiden kulutus, poisluettuna se osuus, joka sitoutuu tuotteisiin, on vähintään 50 tonnia vuodessa tai jonka vastaava huippukulutus on vähintään 100 kilogrammaa tunnissa.

9 §

Ilmoitus on laadittava kolmena kappaleena sisäasiainministeriön vahvistaman kaavan mukaiselle lomakkeelle. Sisäasiainministeriö antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita ilmoituksen tekemisestä.

10 §

Ilmoituksen tulee sisältää:

1) toiminnan harjoittajan nimi tai toimijanimi ja kotipaikka sekä laitoksen nimi ja sijaintipaikka;

2) tiedot laitoksen tuotannosta;

3) tiedot ilmansuojelun kannalta merkityksellisistä prosesseista;

4) tiedot käytettävistä poltto- ja raaka-aineista;

5) tiedot ilman laadusta sillä alueella, jolla toiminnasta aiheutuvaa ilman pilaantumista saatetaan esiintyä;

6) tiedot ilmaan tulevien päästöjen määrästä ja koostumuksesta;

7) selvitys tai arvio päästöjen todennäköisistä leviämisestä ja niiden vaikutuksesta ilman laatuun;

8) tiedot päästöjen vähentämiseen tähtäävistä toiminnoista sekä puhdistuslaitteiden erotuskyvystä ja käytön tarkkailusta;

9) tiedot ilmaan tulevien päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilman laadun tarkkailun järjestämisestä sekä käytettävistä mittausmenetelmistä ja -laitteista;

10) selvitys muista toteutetuista tai suunnitteilla olevista ilmansuojelutoimista; sekä

11) selvitys 8—10 kohdassa tarkoitettujen toimien aiheuttamista kustannuksista.

Ilmoitukseen on liitettävä laitoksen sijaintia osoittava peruskartta mittakaavassa 1:20 000 tai asianomaista aluetta kuvaava peruskartan ote, joihin on merkitty laitoksen rakennusten sijainti, sekä asemapiirros, johon on merkitty ilmansuojelun kannalta merkittävät päästökohdat.

Lääninhallitus voi pyytää myös muita ilmoituksen käsittelemiseksi tarpeellisia tietoja.

11 §

Ilmoituksesta on käytävä ilmi, mitä aineistoa ja lasku-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä on hakemusta laadittaessa käytetty.

Rakennuksista, rakenteista ja laitteista on esitettävä niistä ilmaan kohdistuvien vaikutusten arvioimiseen tarvittavat perustukset.

12 §

Lääninhallituksen on tiedotettava ilmoituksesta kuuluttamalla asianomaisten kunnan ilmoitustaululla siten kuin julkisista kuulutuksista annettussa laissa (34/25) on säädetty. Kuulutuksesta tulee ilmetä toiminnan harjoittajan nimi tai toiminimi ja kotipaikka, laitoksen nimi, toimiala ja sijaintipaikka sekä tiedot muistutuksen tekemistavasta ja -ajasta. Kuulutuksen julkaisemisesta lääninhallituksen on lisäksi ilmoitettava riittävän ajoissa yhdessä tai kahdessa paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä. Lehti-ilmoituskustannukset suorittaa toiminnan harjoittaja. Kunnan ilmansuojeluviranomaisella on oltava tarpeellisilta osin saatavissa ilmoitettua toimintaa koskevat tiedot.

Muistutukset ilmoituksen johdosta on lääninhallitukselle osoitettuna toimitettava kunnan ilmansuojeluviranomaiselle ennen kuulutusajan päättymistä. Kunnan ilmansuojeluviranomaisen on toimitettava lausuntonsa ilmoituksesta ja sen johdosta tehdyistä muistutuksista sekä jätetyt muistutukset mahdollisimman pian lääninhallitukselle.

13 §

Lääninhallitus lähettää ilmoituksen johdosta tekemänsä päätöksen tiedoksi laitoksen sijainti-

kunnan ja sellaisen kunnan ilmansuojeluviranomaiselle, jossa laitoksen toiminnalla saattaa olla merkitystä ilman pilaantumisen kannalta, sekä terveyslautakunnalle ja rakennuslautakunnalle.

3 luku

Erinäisiä säännöksiä

14 §

Ilmansuojelun tietorekisteri perustuu automaattiselle tietojenkäsittelylle. Rekisteriin voidaan merkitä seuraavat tiedot:

1) ilmansuojelulain nojalla tehtäviin ilmoituksiin sisältyvät tiedot ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta;

2) tiedot ilman laadusta kunnittain;

3) tiedot päästöjen leviämisestä ja niiden vaikutuksesta ilman laatuun;

4) ilmansuojelun kannalta merkitykselliset viranomaisten päätökset;

5) ilmansuojelua koskevat tutkimukset, selvitykset, tilastot ja julkaisut; sekä

6) muut ilmansuojelun valvonta- ja seurantatehtävien suorittamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Ilmansuojelun tietorekisteriin merkityt tiedot tarkistetaan vuosittain.

15 §

Ilmansuojelun tietorekisteristä annetaan ilmoituksenvaraisia laitoksia koskevia tietoja ilmansuojeluviranomaisille, ilmansuojelun asian tuntijaviraomaiselle ja -laitokselle, muille viranomaisille ilmansuojeluun liittyvän tehtävän suorittamista varten ja toiminnan harjoittajalle oman laitoksen osalta.

Sisäasiainministeriön luvalla tietoja voidaan antaa ilmansuojelua koskevaa tutkimus- ja selvitystyötä varten myös muulle kuin 1 momentissa mainitulle.

Tietoja yrityksen taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta ei ilman asianomaisten laitoksen lupaa saa antaa muulle kuin ilmansuojelulain 31 §:n 2 momentissa mainitulle viranomaiselle ja laitokselle.

16 §

Ilmansuojelun neuvottelukunnan tehtävänä on:

1) valmistella sisäasiainministeriön sen valmisteleviksi antamia ilmansuojelulain täytäntöönpanoon liittyviä asioita;

2) tehdä esityksiä sisäasiainministeriölle ilmansuojelulainsäädännön ja ilmansuojelun hallinnon sekä alan koulutus- ja tutkimustoiminnan kehittämiseksi; sekä

3) suorittaa sisäasiainministeriön määräämiä muita tehtäviä.

17 §

Ilmansuojelun neuvottelukunnan asettaa valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Valtioneuvosto kutsuu neuvottelukuntaan puheenjohtajaksi sisäasiainministeriön edustajan sekä enintään jäsentä. Neuvottelukunnassa on oltava ainakin sisäasiainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenneministeriön, ilmatieteen laitoksen, valtion teknillisen tutkimuskeskuksen, lääkintöhallituksen, vesihallituksen, kuntien keskusjärjestöjen, Teollisuuden Keskusliiton sekä ilmansuojelun alalla toimivien kansalaisjärjestöjen edustajat.

Neuvottelukunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Neuvottelukunnan sihteerin, joka voi olla päätoiminen, ottaa sisäasiainministeriö. Neuvottelukunta voi asettaa jaostoja ja ottaa pysyviä asiantuntijoita. Neuvottelukunta päättää koollekutsumisajastaan ja koollekutsumistavasta. Koollekutsumisen voi suorittaa myös puheenjohtaja.

18 §

Neuvottelukunnasta on muutoin voimassa, mitä valtion komiteoista on määrätty.

4 luku

Voimaantulo

19 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Ennen tämän asetuksen voimaan tuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

20 §

Sellaisista tämän asetuksen 8 §:ssä mainituista laitoksista, joiden toiminta on aloitettu tai joiden toiminnan aloittamisen kannalta on ryhdytty olennaisiin toimiin ennen ilmansuojelulain voimaantuloa, on ilmoitus tehtävä siten, että 8 §:n kohdassa mainittujen laitosten toiminnasta tehdään ilmoitus päivään kuuta 19 mennessä, kohdassa mainittujen laitosten toiminnasta päivään kuuta 19 mennessä, kohdassa mainittujen laitosten toiminnasta päivään kuuta 19 mennessä ja kohdassa mainittujen laitosten toiminnasta päivään kuuta 19 mennessä.

Ilmansuojelulainsäädäntö eräissä muissa maissa

Ruotsi

Ruotsissa tuli heinäkuun 1 päivänä 1969 voimaan laaja-alainen ympäristönsuojelulaki (miljöskyddslag 1969:387), joka tähtää kiinteän omaisuuden käytöstä aiheutuvien erilaisten ympäristöhäiriöiden yhtenäiseen sääntelyyn elinympäristön suojaamiseksi. Ympäristönsuojelulain ohella ilmansuojelua koskevia säännöksiä sisältyy lisäksi terveydenhoito-, rakennus- ja luonnonsuojelulainsäädäntöön.

Ympäristönsuojelulaki koskee maa-alueen, rakennuksen tai laitoksen käytöstä ilman pilaantumisen, melun, värinän, valon tai muun sellaisen takia ympäristölle aiheutuvaa häiriötä, ellei tämä häiriö ole aivan tilapäistä. Lain piiriin kuuluvaa toimintaa kutsutaan ympäristölle vaaralliseksi toiminnaksi (miljöfarlig verksamhet), jollaiseksi määritelmän mukaan katsotaan hyvin monenlainen toiminta esimerkiksi päästöillään laajalle alueelle vaikuttava suuri teollisuuslaitos tai omakotitalon lämmityskattila.

Ympäristönsuojelulain mukaan ympäristölle vaarallista toimintaa varten tulee valita sellainen paikka, että tavoite voidaan saavuttaa vähäisemmällä häiriöillä ilman kohtuuttomia kustannuksia. Perusperiaatteena toiminnalle asetettavissa edellytyksissä, jotta sen harjoittaminen lain mukaan voidaan sallia, on häiriöiden estäminen niin pitkälle kuin mahdollista ennakolta.

Sen, joka harjoittaa tai aikoo harjoittaa ympäristölle vaarallista toimintaa, tulee hakea siihen lupa ympäristönsuojelunlupalautakunnalta (koncessionsnämnden för miljökydd). Ympäristönsuojeluasetuksessa (1969:388) on lueteltu ne laitokset, joiden toimintaa varten tarvitaan tällainen lupa. Tähän ryhmään kuuluvat mm. kaivos- ja metalliteollisuus, metsäteollisuus, kemiallinen prosessiteollisuus, elintarviketeollisuus, energialaitokset ja jätevesienkäsittelylaitokset. Ympäristönsuojeluasetus sisältää myös luettelon niistä toiminnoista, joista on

tehtävä ilmoitus lääninhallitukselle. Tähän ilmoitusvelvollisten ryhmään kuuluvat mm. valimo, asfalttiasema, virvoitusjuomatehdas ja kahvinpaahtimo.

Lupapäätöksessä tulee tarkasti määritellä, mitä toimintaa lupa koskee ja toiminnalle asetettavat ehdot. Jos toiminnan harjoittaja on saanut ympäristönsuojelulain mukaisen luvan, ei häntä eräitä poikkeustapauksia lukuunottamatta voida velvoittaa lopettamaan toimintaa tai ryhtymään muihin suojelutoimiin kuin niihin, jotka on määrätty lupapäätöksessä. Lupapäätöksestä voidaan tehdä valitus hallitukselle.

Ympäristölle vaarallista toimintaa harjoittava voi hakea luonnonhoitovirastolta (statens naturvårdsverk) tai eräissä tapauksissa lääninhallitukselta poikkeuslupan (dispens), mikä merkitsee vapautusta lupanhakuvelvollisuudesta. Ero poikkeuslupan ja muodollisen luvan välillä on siinä, että poikkeusluvalla ei ole oikeusvoimaa. Näin poikkeuslupaa myönnettäessä asetetut ehdot voidaan ottaa tarpeen niin vaatiessa uudelleen käsiteltäväksi. Luonnonhoitoviraston ja lääninhallituksen päätöksistä poikkeuslupa-asioissa ei saa valittaa.

Ympäristönsuojelulain mukaan ympäristönsuojelunlupalautakunta voi luonnonhoitoviraston esityksestä päättää kieltää tai asettaa ehtoja sellaiselle ympäristölle vahingolliselle toiminnalle, jolla ei ole lain mukaista lupaa. Samoin on tällaisen toiminnan harjoittajalla mahdollisuus vapaaehtoisesti hakea lupalautakunnalta lupaa toiminnalleen. Tällöin asetetut ehdot tulevat sitomaan toiminnan harjoittajaa.

Ympäristönsuojelulain nojalla harjoittavat valvontaa luonnonhoitovirasto ja lääninhallitukset, joiden tulee olla yhteistoiminnassa ympäristönsuojelusta huolehtivien kunnallisten viranomaisten kanssa. Valvontaviranomainen voi antaa ympäristölle vaarallista toimintaa harjoittavalle laitokselle ohjeita haitan poistamiseksi. Lääninhallitus voi käyttää lain määräysten toteuttamiseksi pakkokeinoja. Valvontaviranomaisella on

oikeus päästä ympäristölle vaaralliseen laitokseen sekä suorittaa siellä tarvittavia tutkimuksia. Ympäristölle vaarallisen toiminnan harjoittaja on velvollinen antamaan viranomaiselle tämän pyytämät tiedot laitoksesta.

Luonnonhoitovirasto on julkaissut useita soveltamisohjeita valvonnan toteuttamisesta. Kirjasessa Riktlinjer för luftvård vuodelta 1973 on julkaistu eräiden teollisuusprosessien päästöjen rajoittamista koskevia ohjearvoja. Ympäristönsuojelulain nojalla on myös annettu ilman laatua koskevia ohjearvoja (Riktvärden för luftkvalitet 1976).

Laki ja asetus rikkipitoisesta polttoaineesta (1976:1054 ja 1055) tulivat voimaan lokakuun 1 päivänä 1977. Lain tarkoituksena on rajoittaa polttoöljyn ja muiden fossiilisten polttoaineiden polttamisesta syntyviä rikkidioksidi-päästöjä. Tietyissä osissa maata, pääasiassa Etelä- ja Keski-Ruotsissa, ei saa polttaa polttoöljyä, jonka rikkipitoisuus on enemmän kuin 1 painoprosentti, ellei savukaasuja puhdisteta. Muualla maassa kielto koskee polttoöljyä, jonka rikkipitoisuus on yli 2,5 painoprosenttia. Paikallisessa terveydenhoitojärjestyksessä voidaan antaa tätäkin ankarampia määräyksiä. Vuoden 1984 lokakuun 1. päivän jälkeen koko Ruotsissa saa käyttää vain sellaista polttoöljyä, jonka rikkipitoisuus on korkeintaan 1 painoprosentti.

Autojen pakokaasuja koskeva asetus (1972:596) sisältää määräykset siitä, miten moottoriajoneuvon on oltava varustettu, jotta pakokaasujen määrää voidaan rajoittaa. Asetus sisältää myös korkeimmat sallitut päästöarvot autojen pakokaasuille.

Entisen myrkkylain nojalla, jonka nykyisin on korvannut laki terveydelle ja ympäristölle vaarallisista tavaroista, on myrkkylautakunta antanut määräyksiä moottoribensiinin lyijy- ja bentseenipitoisuudesta.

Tanska

Tanskan ympäristönsuojelulaki (Lov om miljøbeskyttelse 372/1973) koskee, kuten Ruotsinkin vastaava laki, periaatteessa kaikkea toimintaa, mistä saattaa aiheutua ilman, maan ja veden pilaantumista. Myös Tanskan ympäristönsuojelulaki perustuu tiettyjen ympäristölle vaaraa tuottavien laitosten luvanvaraisuudelle.

Ylimpinä valvontaviranomaisina toimivat ympäristöministeriö ja sen alaisena ympäristöhal-

litus. Ministeriö voi laajakantoisissa asioissa toimia myös lupaviranomaisena. Yleensä lupasiat käsittelee kunnanhallitus (kommunalbestyrelsen), mutta ministeriön määräyksestä luvan myöntäminen tiettyihin toimialoihin kuuluville laitoksille voidaan antaa myös pääkaupunkiseudun yhteistyöviranomaisen (hovedstadsrådet) tai lääninneuvoston (amtsrådet) tehtäväksi. Lain mukaan valvonta kuuluu pääasiassa kunnanhallituksille.

Ympäristöministeriö voi ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi antaa yleisiä määräyksiä muun muassa laitoksista, rakennuksista, koneista, laitteista ja kulkuneuvoista aiheutuvasta pilaantumisesta sekä näiden varusteista, käytöstä ja kunnossapidosta. Määräykset voivat koskea myös lämmitykseen käytettävän tai moottoriajoneuvon polttoaineen koostumusta. Lisäksi ministeriö voi määrätä, että tietyt laitos-, kone-, laite- ja liikennevälinetyypit ovat ympäristönsuojelun kannalta hyväksyttäviä. Ympäristölle vahingollisen aineen maahantuonti tai käyttö voidaan kieltää tai sitä rajoittaa. Ministeriö voi lisäksi viranomaisten toiminnan ohjaamiseksi antaa muun muassa määräyksiä epäpuhtauksien sallitusta määrästä ilmassa.

Tanskassa, kuten Ruotsissakin, on lailla rajoitettu polttoöljyn rikkipitoisuutta (laki 135/1972 ja ympäristöministeriön päätös 436/1976). Lokakuun 1 päivästä 1976 ei kevyttä polttoöljyä tai dieselöljyä, jonka rikkipitoisuus on yli 0,8 painoprosenttia, saa polttaa tai käyttää kulkuneuvoihin eikä myydä käytettäväksi näihin tarkoituksiin. Lokakuun 1 päivän 1980 jälkeen rikkipitoisuus ei saa ylittää 0,5 painoprosenttia. Raskasta polttoöljyä, jonka rikkipitoisuus on yli 2,5 painoprosenttia, ei saa polttaa 1 lokakuuta 1976 jälkeen tai myydä tähän tarkoitukseen. Toukokuun 1 päivän 1977 jälkeen Kööpenhaminan seudulla ei saa polttaa eikä muualla maassa myydä tähän tarkoitukseen raskasta polttoöljyä, jonka rikkipitoisuus on yli 1,0 painoprosenttia.

Bensiinin lyijypitoisuutta koskevia rajoituksia on annettu lailla 267/1977 ja sen nojalla annetulla ministeriön päätöksellä 354/1977.

Norja

Norjan ilmansuojelua koskevat määräykset sisältyvät samantyyppisiin lakeihin kuin Suomenkin voimassa olevat ilmansuojelusäännökset.

Tärkein laki on naapuruussuhdelaki vuodelta 1961. Lain mukaan ei ilman lupaa saa aloittaa sellaista teollisuus- tai muuta toimintaa, josta voi melun, kaasun, savun, säteilyn tai vastaavan johdosta aiheutua vahinkoa tai haittaa ympäristölle. Lupahakemus ja asianomaisen kunnan lausunto toimitetaan ympäristönsuojeluministeriön yhteydessä toimivalle lupaelimelle (Røykskaderådet). Røykskaderådet myöntää luvat muissa paitsi tärkeissä ja vaikeissa asioissa, jotka ratkaisee ympäristönsuojeluministeriö.

Røykskaderådetille kuuluu ilmansuojeluvallonta ja se voi antaa laitoksille ilmansuojelua koskevia määräyksiä. Yleisiä päästöjä koskevia määräyksiä voi antaa kuningas.

Vuodelta 1970 peräisin oleva laki polttoöljyn käytön kieltämisestä antaa kuninkaalle oikeuden kokonaan kieltää polttamasta öljyä tai kieltää polttamasta tietyn määrän rikkiä sisältävää öljyä taikka antaa määräyksiä öljyä polttavien laitosten rakenteesta, laitteista ja käytöstä. Tähän mennessä määräyksiä on annettu tiettyjä alueita kuten Osloa varten. Lain noudattamista valvovat terveyslautakunnat. Näillä on myös oikeus myöntää poikkeuksia määräyksistä.

Tieliikennelaki vuodelta 1965 antaa viranomaisille mahdollisuudet valvoa moottoriajoneuvoista aiheutuvaa ilman saastumista. Ilmansuojeluun liittyviä määräyksiä on myös vuoden 1860 terveydenhoitolaissa ja vuoden 1965 rakennuslaissa.

Uusi kokonaisvaltainen ympäristönsuojelulaki (Forurensningslov) on parhaillaan käsiteltävänä Norjan valtiopäivillä. Laki koskisi aineiden johtamista ilmaan, veteen ja maahan sekä muun muassa melun ja värinän aiheuttamista siten, että siitä voi aiheutua haittaa ympäristölle. Tällaisen toiminnan harjoittamiseen tarvittaisiin ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Lupaan voitaisiin liittää ehtoja, jotka voisivat koskea muun muassa suojelu- ja puhdistustoimia sekä luvan määräaikaista. Lakiehdotuksen mukaan sen, joka suunnittelee aloittavansa toimintaa, josta voi aiheutua suurehkoa ilman pilaantumista, olisi ilmoitettava tästä hyvissä ajoin ympäristönsuojeluviranomaisille. Viranomainen voisi määrätä tehtäväksi suunnitellun toiminnan vaikutuksia koskevan tutkimuksen.

Ympäristönsuojeluviranomainen voisi lakiehdotuksen nojalla antaa määräyksiä sallituista päästömääristä tai päästöjä koskevasta kiellosta, aineiden, melun, värinän, valon ja säteilyn sallitusta määrästä ympäristössä sekä laitoksen pääs-

töjen puhdistuslaitteista ja laitoksen käytöstä ilman pilaantumisen ehkäisemisen kannalta.

Ympäristönsuojeluviranomaisia olisivat valtakunnan tasolla kuningas, ympäristönsuojeluministeriö, ympäristönsuojeluneuvosto (Forurensningsråd) ja valtion ympäristönvalvontavirasto (Statens forurensningstilsyn). Ympäristönsuojeluneuvosto olisi uusi perustettava viranomaisavustava toimielin, jonka asettaisi kuningas. Läänintasolla ympäristönsuojeluviranomaisina toimisivat lääninneuvostot ja maaherrat sekä paikallisella tasolla kunnat. Kuningas antaisi tarkemmat määräykset ympäristönsuojeluviranomaisten toimivallan jaosta.

Norjan ylin valvoa viranomainen ympäristöasioissa on vuonna 1973 perustettu ympäristönsuojeluministeriö. Sen yhteydessä toimivat muun muassa valtion ympäristövalvontavirasto, Norjan ilmantutkimuslaitos sekä Røykskaderådet. Valtion ympäristövalvontavirasto toimii öljysuojaneuvoston, tuotevalvontaneuvoston, lentomelutoimikunnan ja Røykskaderådetin sihteeristönä.

Saksan Liittotasavalta

Saksan Liittotasavallassa on vuodesta 1974 lähtien ollut voimassa kaikki ympäristönsuojelun osa-alueet kattava laki (Bundes-Immissionschutzgesetz). Lain nojalla voidaan antaa säännöksiä laitoksista, aineista, tuotteista, polttoaineista sekä liikennevälineistä ilman pilaantumisen, melun, värinän, valon, lämmön, säteilyn tai vastaavan ilmiön johdosta aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemisestä. Suurimpien ympäristölle vaaraa aiheuttavien laitosten on saatava toiminnalleen lupa. Luvanvaraiset laitokset on lueteltu lain nojalla annetussa asetuksessa. Ympäristönsuojelulain nojalla voidaan määrätä, että koneiden ja laitteiden sekä polttoöljyn tuonti tai myynti on sallittua ainoastaan, jos ne ovat ominaisuuksiltaan ympäristönsuojelun kannalta hyväksyttäviä.

Ympäristönsuojelulain valvonta on jätetty osavaltioiden (Länder) viranomaisille sen mukaan kuin kunkin osavaltion oikeussäännöissä on määrätty. Pahasti saastuneilla alueilla osavaltioiden ilmansuojeluveto-oikeudet ovat ankarampia kuin muualla maassa. Tällaisilla alueilla osavaltioilla on muun muassa velvollisuus tarkkaila jatkuvasti ilman laatua. Osavaltioiden on myös tehtävä koko alueen kattava päästökartoitus. Osavaltioilla on toisaalta myös oikeus

ryhtyä toimiin äkillisissä ilman pilaantumisen aiheuttamissa vaaratilanteissa, esimerkiksi sulkea väliaikaisesti laitoksia, rajoittaa tiettyjen polttoaineiden käyttöä ja kieltää moottoriajoneuvoliikenne.

Ympäristönsuojelulain nojalla on annettu muun muassa asetus polttoöljyn ja dieselöljyn rikkipitoisuudesta. Samoin on annettu hallinnollisia ohjeita lain soveltamisesta (Technische Anleitung zur Reinhaltung der Luft 1974). Julkaisu sisältää päästörajoituksia erälle ilman pääseville aineille sekä eri laitostyypeille. Samoin on annettu ilman laatua koskevia normeja.

Bensiinin lyijypitoisuutta koskevat Saksan Liittotasavallan määräykset lienevät Ruotsin määräysten ohella tiukimmat koko maailmassa. Autojen päästörajoitusten suhteen Liittotasavaltaa koskevat samat määräykset kuin muitakin Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioita.

Yhdysvallat

Vuonna 1970 säädetty ympäristölaki (National Environmental Act) loi perustan Yhdysvaltojen ympäristönsuojelutoiminnalle. Lain nojalla presidentti nimitti neuvoston (Council on Environmental Quality), jonka tehtäväksi tuli kerätä ympäristön laatua koskevia tietoja ja välittää näitä presidentille. Samoin vuonna 1970 perustettiin suoraan presidentin alaisena toimiva ympäristönsuojeluvirasto (United States Environmental Protection Agency eli EPA).

EPA:n tehtävänä on johtaa ja valvoa osavaltioiden ympäristönsuojelutoimia. Se käsittelee ilman- ja vesiensuojelua, jätehuoltoa, ympäristömyrkköjen käyttöä ja säteilysuojelua koskevia asioita.

Yhdysvaltain nykyinen ilmansuojelulaki (Clean Air Act Amendments) on vuodelta 1970. Lain nojalla EPA voi antaa sekä ilman laatua koskevia normeja (ambient air standards) että päästönormeja (emission standards). Laatunormeja on kahdenlaisia (primary standards ja secondary standards). Ensiksi mainituilla on tarkoitus suojella ihmisen terveyttä. Jälkimmäiset ovat edellisiä tiukempia ja niillä pyritään ehkäisemään muita haitallisia vaikutuksia, kuten vaikutuksia luontoon. Päästönormeja on laadittu useita teollisuudenaloja sekä uusia moottoriajoneuvoja varten.

Autojen pakokaasuja koskevat Yhdysvaltojen säännökset lienevät Japanin säännösten ohella

tiukimmat maailmassa. Kalifornian osavaltio julkaisi jo 1960-luvulla ensimmäiset autojen pakokaasupäästöjä koskevat rajoitukset. Muutamaa vuotta myöhemmin määräykset hyväksyttiin koko maata koskevin. Ilmansuojelulaki on myös pakottanut auto- ja öljynjalostusteollisuutta parempaan tuotekehittelyyn. Määräykset koskevat myös moottoriajoneuvojen pakokaasujen puhdistusmenetelmiä. Lisäksi Yhdysvalloissa on annettu määräyksiä lyijyttömän bensiinin pitämisestä autoilijoiden saatavilla sekä bensiinin lyijypitoisuuden rajoittamisesta yleensä.

Ilmansuojelun toteuttaminen perustuu Yhdysvalloissa suurelta osin osavaltioiden täytäntönpänosuunnitelmille. Jokainen osavaltio joutuu tekemään päästöjen rajoittamista koskevan suunnitelman ja sen jälkeen toimittamaan sen EPA:n hyväksyttäväksi. Suunnitelmasta on käytävä ilmi, millaisia normeja asetetaan sekä millaista tarkkailua ja valvontaa osavaltio harjoittaa valtakunnallisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jos liittovaltio ei pysty luomaan tai toteuttamaan suunnitelmaa, EPA:lla on oikeus tehdä se.

Japani

Vuonna 1971 perustettiin Japaniin ympäristövirasto, joka on suoraan pääministerin alainen. Japanin ilmansuojelulaki on vuodelta 1968. Lain pääasiallisena sääntelykeinona toimivat päästönormit, jotka antaa pääministerin virasto. Normit voivat koskea aineen, kuten rikin oksidien tai pölyn, määrää päästöissä. Paikalliset viranomaiset voivat tietyin edellytyksin asettaa tiukempiakin normeja. Paikalliset viranomaiset ovat myös sopimuksin yksityisen laitoksen kanssa esimerkiksi asettaneet laitokselle erityisen päästönormin taikka sopineet niukkarikkisen polttoaineen käyttämisestä. Tällaisia sopimuksia on tehty muun muassa Tokion seudulla paikallisten viranomaisten ja useiden kymmenien laitosten välillä. Ympäristöviraston pääjohtaja voi antaa määräyksiä moottoriajoneuvojen päästöjen sallituista määristä. Sen sijaan näiden toteuttamiseksi tarpeellisista suojelu- ja muista toimenpiteistä päättää liikkeministeri.

Ilman laatua koskevat ohjearvot on annettu vuoden 1967 ympäristönsuojelun peruslain nojalla annettulla asetuksella. Ohjearvot eivät ole sitovia.

Uudesta suunnitteilla olevasta ilmansuojelun kannalta merkityksellisestä laitoksesta on tehtävä ilmoitus kuvernöörille.

Japanin ilmansuojelulain mukaiset valvontatoimet kuuluvat pääasiassa alueellisille viranomaisille. Näiden tehtävänä on ottaa vastaan ilmoitukset sekä valvoa, että päästönormeja noudatetaan. Valvontaviranomaisilla on oikeus suorittaa tarkastuksia ilman pilaavissa laitoksissa sekä saada käyttöönsä tarkastuksissa tarvitsemansa tiedot. Milloin päästönormeja on rikottu, kuvernööri voi antaa laitokselle määräyksen parantaa laitoksen rakennetta tai toimintatapaa ilmansuojelun kannalta taikka määrätä toiminnan väliaikaisesti lakkautettavaksi. Tämän ohella voidaan päästönormien ylittämistä määrätä rangaistus.

Japanissa on vuodesta 1974 ollut voimassa laki saastumisesta aiheutuvien terveyshaittojen korvaamisesta. Lain nojalla tietyt alueet on julistettu saastuneiksi. Näillä alueilla asuvat henkilöt, jotka kärsivät esimerkiksi tietyistä keuhkosairauksista, ovat oikeutettuja korvaukseen. Korvauksina maksettavat varat kerätään suurimmilta rikin oksideja päästäviltä teollisuuslaitoksilta sekä liikenteeltä (viidesosa). Saastuneiksi julistetuilla alueilla teollisuuden maksut ovat noin yhdeksän kertaa korkeammat kuin muilla alueilla. Saastemaksu maksetaan myös, vaikkei laitospkohtaisia päästömääräyksiä ylitettäisikään.

Saksan Demokraattinen Tasavalta

Saksan Demokraattisen Tasavallan perustuslain 15 artiklan mukaan valtion ja yhteiskunnan on huolehdittava ympäristönsuojelusta kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Vesien ja ilman puhtaanapitäminen samoin kuin kasviton ja eläinkunnan sekä kotiseudun maisemallisen kauneuden suojaaminen on taattava.

Kansallisen ympäristönsuojelulain (Landeskultugesetz, 1970) VI osa sisältää ilmansuojelusäännökset, joiden perusteella SDT:n ministerineuvosto on antanut alemmanasteisia määräyksiä. Ympäristönsuojelulain 29 pykälän mukaisesti ilman puhtaanapitäminen pölystä, pakokaasuista ja hajuista on valtion ja talouselämän elinten sekä tuotantolaitosten pysyvä tehtävä yhteistyössä Kansallisen rintaman, yhteiskunnallisten järjestöjen ja kansalaisten kanssa. Lisäksi on säädetty, että tuotantolaitokset ovat vastuussa siitä, että ilmaa ei kuormiteta

saastuttavilla aineilla yli tuotantolaitoksille määrättyjen raja-arvojen. Tuotantolaitosten on jatkuvasti ja parhaimmalla mahdollisella tavalla käytettävä kaikkia ilman puhtaanapitämiseen tarkoitettuja laitteita. Laissa on myös veloitettu suunnittelevat ja toteuttavat valtion ja talouselämän toimielimet ottamaan ilmansuojelun huomioon omassa toiminnassaan.

Ympäristönsuojelulain soveltamiseksi vuonna 1973 annettu 5. asetus (5. Durchführungsverordnung zum Landeskultugesetz) käsittelee ilmansuojelua. Se määrittelee keskushallinnon, paikallisten viranomaisten, talouselämän yksiköitten ja ilmaa pilaavien laitosten suunnitteluja tutkimustehtävät ilman suojelemiseksi. Edelleen asetuksessa määrätään asianmukaisen tarkailu- ja valvontajärjestelmän yksityiskohdista, vastuukysymyksistä sekä korvauksista ja sanktioista.

Asetuksen perusteella vuonna 1975 annetulla 1. määräyksellä (1. Durchführungsbestimmung zur 5. Durchführungsordnung) on annettu ilman laatunormit 113 aineelle sekä määräyksiä päästöistä (MIK-arvot) 113 aineelle sekä määräyksiä päästöistä (mm. MEK-arvoja). Vuonna 1974 hyväksytty 2. määräys sisältää säännöksiä polttomoottorien pakokaasujen rajoittamisesta, valvonnasta ja vähentämisestä. Määräys koskee ajoneuvojen haltijoita, valmistajia ja maahantuojia sekä korjausliikkeitä.

Ilmansuojelutoimet Saksan Demokraattisessa Tasavallassa liittyvät kiinteästi koko ympäristönsuojelun ja kansantalouden kehittämiseen. SDT:n ministerineuvosto ja ympäristönsuojelija vesitalousministeriö vastaavat ympäristönsuojelun ylimmästä johdosta ja kehittämisestä ja siten mm. ilmansuojelun koordinoinnista muun ympäristönsuojelun kanssa. Terveysministeriön tehtävänä on ilmansuojelun käytännön johtaminen ja suunnittelu sekä ilman laatua ja ilmaan kohdistuvia päästöjä koskevien normien antaminen ja valvonnan järjestäminen. Teollisuusministeriöt ja liikenneministeriö ovat vastuussa ilmansuojelusta omilla toimialoillaan. Vuosittaisiin suunnitelmiin sekä viisivuotissuunnitelmiin sisällytetään ilmansuojeluasiat suunnitelmien ympäristönsuojeluosaan.

Neuvostoliitto

Neuvostoliitossa ilmansuojelu perustuu vuonna 1977 hyväksytyihin Neuvostoliiton ja sen liittotasavaltojen perustuslakeihin, Venäjän fe-

deratiivisen sosialistisen tasavallan ja muiden liittotasavaltojen luonnonsuojelulainsäädäntöön, vuonna 1969 hyväksyttyihin Neuvostoliiton ja sen liittotasavaltojen terveydenhoitolakeihin sekä Neuvostoliiton ja sen liittotasavaltojen ministerineuvostojen asetuksiin.

Neuvostoliiton ympäristönsuojelun perustana ovat perustuslain periaatteet. Neuvostoliiton perustuslaissa (18 §) on säädetty, että SNLT:ssä suoritetaan nykyisen ja tulevien sukupolvien etujen mukaisesti tarpeellisia toimia mm. ilman puhtauden säilyttämiseksi, luonnon varojen uudistumisen turvaamiseksi ja ihmisen elinympäristön parantamiseksi. Ympäristönsuojelua koskevat periaatteet on otettu huomioon myös Neuvostoliiton viisivuotissuunnitelmissa ja vuotuissuunnitelmissa.

Taajamien ilman puhtauden kriteereinä ovat Neuvostoliiton terveysministeriön asettamat ilmanlaatunormit, jotka koskevat 200 ainetta ja 33 aineyhdistelmää.

Neuvostoliitossa tuli voimaan uusi ilmansuojelulaki 1.1.1981. Ilmansuojelulain tavoitteena on tehostaa suojelutoimia ja vahvistaa ilmansuojelun oikeudellisia keinoja. Laki ja siihen perustuvat asetukset sekä liittotasavaltojen vastaavat säädökset muodostavat vastedes Neuvostoliiton ilmansuojelulainsäädännön.

Uudessa laissa säilytetään ilmanlaatunormit, joita kehitetään edelleen. Lain mukaan laatu-
normit kuitenkin koskevat koko Neuvostoliiton

aluetta eikä, kuten tähän saakka, vain astuskeskuksia. Asetuksella annetaan lisäksi päästönormeja, jotka voivat koskea sekä kiinteitä että liikkuvia lähteitä. Normien tavoitteina ovat terveyden sekä kasvillisuuden ja eläimistön suojelu ja kansantalouden turvaaminen. Ilmansuojelun erityinen, uuteen lakiin perustuva keino ovat yleisliittolaiset, koko Neuvostoliiton ilmansuojelusuunnitelmat.

Asetuksella annetaan myös määräyksiä säähän tai ilmastoon kohdistuvien fyysisten ja muiden tekijöiden vaikutusten säätelystä, ilmaresurssien säätelystä (ilmaresursseilla tarkoitetaan lähinnä ilman puhdistautumiskykyä eli ilman sietokykyä epäpuhtauksien suhteen) sekä ilman laadulle vahingollisten vaikutusten ehkäisystä, vähentämisestä ja poistamisesta.

Johtava ilmansuojeluviranomainen on ilmansuojelulain mukaan Neuvostoliiton ministerineuvosto. Muita ilmansuojeluviranomaisia ovat liittovaltojen ministerineuvostot, paikallisten kansanedustajainneuvostojen toimeenpanevat komiteat sekä lainsäädännön mukaisesti erikseen valtuutetut valtion toimielimet. Vuonna 1978 perustettiin Neuvostoliiton hydrometeorologian ja ympäristön valvonnan valtionkomitea. Valtionkomitea vahvisti ja julkisti yhdessä Neuvostoliiton terveysministeriön kanssa vuonna 1979 valtakunnallisia standardeja ilmansuojelun ja vesiensuojelun mittauksista.

